

Pracownia **E**waluacji **J**akości **K**ształcenia

Przejście między etapami edukacyjnymi

RAPORT

Marek Bożykowski
Albert Izdebski
Mikołaj Jasiński
Joanna Konieczna-Sałamatin

UNIwersytet
Warszawski

Warszawa, marzec 2023

Zespół autorski: Marek Bożykowski
Albert Izdebski
Mikołaj Jasiński
Joanna Konieczna-Sałamatin

Nadzór techniczny badania
i przygotowanie danych do analizy: Przemysław Kopa

Redakcja i korekta: Marta Chelminiak
Paulina Steckiewicz

Skład i łamanie: Joanna Konieczna-Sałamatin

Spis treści

---

1. Wprowadzenie	7
2. Główne wnioski z badania	9
WYNIKI ANALIZY DANYCH REJESTROWYCH	15
3. Dane z uczelnianych rejestrów	16
WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	22
4. Charakterystyka badania ankietowego i opis zbiorowości	23
4.1. Charakterystyka badania	23
4.2. Opis zbiorowości	24
5. Wybór studiów i motywy ich podjęcia	29
5.1. Wybór studiów	29
5.2. Motywy wyboru aktualnych studiów	31
5.3. Plany edukacyjne w momencie rozpoczęcia studiów	34
5.4. Czynniki sprzyjające nieprzerwywaniu studiów	36
6. Zadowolenie ze studiów	40
6.1. Oceny wybranych aspektów studiowania	41
6.2. Zadowolenie z wyboru uczelni i jednostki jako miejsca studiowania	45
6.2.1. Czynniki oddziałujące na zadowolenie z wyboru jednostki	48
6.3. Pośrednie wskaźniki zadowolenia ze studiów	49
7. Dalsze plany edukacyjne	50
7.1. Plany po ukończeniu obecnych studiów	51
7.2. Uwarunkowania podejmowania studiów II stopnia	54
7.2.1. Uwarunkowania demograficzne i rodzinne	55
7.2.2. Kapitał kulturowy i uwarunkowania ekonomiczne	56
7.2.3. Zadowolenie ze studiów a podejmowanie studiów II stopnia	59

WYNIKI ANALIZY DANYCH JAKOŚCIOWYCH.....	62
8. O badaniu jakościowym.....	63
9. Obraz Uniwersytetu w swobodnych wypowiedziach osób studiujących	65
10. Wybór studiów.....	71
10.1. Wybór kierunku – ważne czynniki i momenty zwrotne	72
10.2. Studia II stopnia – czynniki decydujące o wyborze	76
10.3. Końcowe uwagi metodologiczne.....	78

Spis rysunków i tabel

Rysunek 3.1. Kandydaci i kandydatki na studia na UW	16
Rysunek 3.2. Kandydaci i kandydatki na studia II stopnia na UW, w podziale według obszarów kształcenia.....	17
Rysunek 3.3. Limit przyjęć na studiach na UW.....	17
Rysunek 3.4. Limit przyjęć na studiach II stopnia na UW w podziale według obszaru kształcenia	18
Rysunek 3.5. Wypełnienie limitu przyjęć na UW	18
Rysunek 3.6. Wypełnienie limitu przyjęć na studiach II stopnia na UW w podziale według obszarów kształcenia.....	19
Rysunek 3.7. Procent kandydatów na studia II stopnia, którzy ukończyli wcześniej studia na UW – w podziale według obszaru kształcenia	20
Rysunek 3.8. Procent osób przyjętych studia II stopnia na UW, które ukończyły wcześniej studia I stopnia na UW	20
Rysunek 4.1. Poziom realizacji badania według jednostek dydaktycznych	23
Rysunek 4.2. Struktura badanych wg obszaru kształcenia.....	25
Rysunek 4.3. Struktura badanych wg doświadczeń edukacyjnych na studiach.....	25
Rysunek 4.4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy kiedykolwiek podczas studiów w Pana(i) jednostce podejmował(a) Pan(i) pracę zarobkową?</i>	26
Rysunek 4.5. Struktura badanych wg głównego źródła utrzymania	27
Rysunek 4.6. Struktura badanych wg oceny własnej sytuacji finansowej.....	28
Rysunek 5.1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy studia w jednostce były tymi, na które najbardziej chciał(a) Pan(i) się dostać?</i>	30
Rysunek 5.2. Rozkład odpowiedzi na pytanie o to, na jakiej uczelni były preferowane studia wśród osób, dla których obecne studia nie były studiami pierwszego wyboru.....	30
Rysunek 5.3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy studia w jednostce były tymi, na które najbardziej chciał(a) Pan(i) się dostać?</i> wg obszaru kształcenia	31
Rysunek 5.4. Motywy wyboru studiów I stopnia.....	32
Rysunek 5.5. Motywy wyboru studiów I stopnia wg preferencji wobec aktualnych studiów. 33	
Rysunek 5.6. Motywy wyboru studiów I stopnia wg obszaru kształcenia	34
Rysunek 5.7. Plany edukacyjne w momencie rozpoczynania studiów	35
Rysunek 5.8. Plany edukacyjne w momencie rozpoczynania studiów wg preferencji wobec aktualnych studiów.....	36
Rysunek 5.9. Czynniki sprzyjające nieprzerywaniu studiów.....	37
Rysunek 5.10. Czynniki sprzyjające nieprzerywaniu studiów wg preferencji wobec aktualnych studiów.....	38
Rysunek 5.11. Czynniki sprzyjające nieprzerywaniu studiów wg obszaru kształcenia.....	39

Rysunek 6.1. Odsetki deklarujących zamiar podjęcia studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na poziom* zadowolenia z wyboru UW i jednostki jako miejsca studiowania	40
Rysunek 6.2. Średnie* oceny różnych aspektów studiowania.....	41
Rysunek 6.3. Ocena jakości kształcenia w jednostce.....	42
Rysunek 6.4. Ocena jakości kształcenia w jednostce w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia.....	43
Rysunek 6.5. Ocena ilości czasu, który należy poświęcić na studiowanie	44
Rysunek 6.6. Ocena ilości czasu, który należy poświęcić na studiowanie w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia	44
Rysunek 6.7. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego i z wyboru jednostki jako miejsca studiowania.....	45
Rysunek 6.8. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego jako miejsca studiowania w zależności od tego, czy studiowany kierunek był najbardziej preferowany	46
Rysunek 6.9. Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania w zależności od tego, czy studiowany kierunek był najbardziej preferowany	46
Rysunek 6.10. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego jako miejsca studiowania w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia.....	47
Rysunek 6.11. Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia	47
Rysunek 6.12. Gotowość do polecenia swoich studiów w zależności od tego, czy były one preferowane w momencie rekrutacji, czy też nie	49
Rysunek 7.1. Opinie o wartości kształcenia.....	50
Rysunek 7.2. Plany po ukończeniu obecnych studiów	51
Rysunek 7.3. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na plany układane w momencie rozpoczynania studiów I stopnia	52
Rysunek 7.4. Gdzie osoby badane zamierzają podjąć kolejne studia?	52
Rysunek 7.5. Docelowy poziom wykształcenia w zależności od obszaru kształcenia	53
Rysunek 7.6. Przyczyny niepodejmowania studiów II stopnia.....	54
Rysunek 7.7. Odsetki osób deklarujących zamiar podjęcia studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na płeć i status rodzinny	56
Rysunek 7.8. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na wykształcenie rodziców.....	57
Rysunek 7.9. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na samoocenę sytuacji finansowej	57
Rysunek 7.10. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na główne źródło utrzymania	58
Rysunek 9.1. Wydziwki emocjonalny odpowiedzi na pytanie otwarte o zadowolenie ze studiów w podziale według obszarów kształcenia	65

Tabela 6.1. Pięć najwyżej ocenianych aspektów studiowania w podziale według obszarów kształcenia.....	42
Tabela 6.2. Współczynniki korelacji (Pearsona) zadowolenia z wyboru jednostki jako miejsca studiowania z oceną różnych aspektów studiowania w jednostce	48
Tabela 7.1. Tabela korelacji zadowolenia z różnych aspektów studiowania z deklaracją chęci podjęcia studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia.	59
Tabela 7.2. Tabela korelacji* zadowolenia z różnych aspektów studiowania z deklaracją chęci podjęcia studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia – w podziale według obszarów kształcenia.....	60

1. Wprowadzenie

Tematyka ogólnouniwersyteckiego badania pt. *Przejście między etapami edukacyjnymi* była skoncentrowana na problematyce związanej z przejściem między I a II stopniem studiów. W niniejszym raporcie prezentujemy Państwu wyniki ogólnouniwersyteckiego badania, w którym wykorzystano różnorodne źródła danych.

Raport otwiera analiza informacji z uczelnianych rejestrów (IRK i USOS) dostępnych w uniwersyteckim Systemie Analizy Danych (SAD UW) pokazująca, jak z perspektywy ostatnich lat kształtowało się zainteresowanie studiami na Uniwersytecie Warszawskim i jak UW radzi sobie z szeroko komentowanym „kryzysem” studiów II stopnia. Dane rejestrowe prezentują stan faktyczny, a nie opinie osób badanych.

Opinie poznajemy dzięki badaniu ankietowemu przeprowadzonemu wśród studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Badanie to zostało uzupełnione serią zogniskowanych wywiadów grupowych i wywiadów indywidualnych prowadzonych wśród osób studiujących na ostatnim roku studiów I stopnia i pierwszym roku studiów II stopnia.

Kwestionariusz ankiety został przygotowany we współpracy z Uniwersytecką Radą ds. Kształcenia. W tym miejscu składamy szczególne podziękowania Pełnomocniczce Rektora Uniwersytetu Warszawskiego ds. Jakości Kształcenia, dr Justynie Godlewskiej-Szyrkowej i Prodziekan ds. Studenckich Wydziału Socjologii UW, dr Agnieszce Jasiewicz-Betkiewicz, prof. ucz., za bardzo cenną pomoc przy opracowaniu narzędzi badawczych – zarówno ankiety badania ilościowego, jak i scenariuszy badań jakościowych oraz wsparcie przy organizacji wywiadów grupowych. Dziękujemy również Prodziekanowi ds. Studenckich Wydziału Fizyki, dr. hab. Krzysztofowi Turzyńskiemu, prof. ucz., za pomoc przy opracowaniu ankiety i organizacji wywiadów grupowych.

Problematyka ankiety koncentrowała się przede wszystkim na następujących zagadnieniach, które zostały omówione w niniejszym raporcie:

- 1) Wybór studiów i motywy ich podjęcia;
- 2) Zadowolenie ze studiów I stopnia i opinie na ich temat;
- 3) Plany edukacyjne po ukończeniu aktualnych studiów i ich uwarunkowania.

Scenariusze wywiadów grupowych również były konsultowane z przedstawicielkami Uczelnianej Rady ds. Kształcenia i koncentrowały się na momentach podejmowania decyzji o kształceniu i czynnikach branych pod uwagę, gdy wybiera się uczelnię i kierunek studiów.

Rekrutację do badania jakościowego prowadzono różnymi metodami: przy wykorzystaniu mediów społecznościowych, kontaktów zespołu PEJK z wykładowcami z różnych kierunków, z pomocą studentów i studentek, którzy już wzięli udział w badaniu oraz za pomocą różnych akcji mailingowych. Korzystając z okazji, wyrażamy wdzięczność wszystkim osobom, które zgodziły się na udział w tym badaniu, a także studentkom i studentom z Wydziału Socjologii UW, którzy z dużym zaangażowaniem pomagali zarówno przy przygotowywaniu narzędzi badawczych, jak w rekrutacji uczestników i uczestniczek wywiadów. Dziękujemy szczególnie pani Katarzynie Czarneckiej i panu Stanisławowi Brysiowi, którzy poświęcili tej sprawie wiele czasu i energii oraz pani Zuzannie Niewiadomskiej z Wydziału Filozofii, która pomagała przy opracowywaniu wyników w ramach licencjackiego grupowego projektu badawczego (3800-KOG-LGPB). Podziękowania należą się także Piotrowi Grabowskiemu z Wydziału Fizyki za pomoc w przygotowaniu danych tekstowych do automatycznej analizy narzędziami CLARIN.

Raport zaczyna się od przedstawienia najważniejszych wniosków sformułowanych na podstawie danych zgromadzonych w trakcie badania, a następnie prezentuje wyniki zgodnie z przedstawionym wyżej zestawem głównych zagadnień badawczych, w trzech częściach odpowiadających zastosowanej metodologii. Część 1 to analiza danych zawartych w uczelnianych rejestrach, część 2 – analiza danych ilościowych z badania ankietowego i część 3 – wyniki badania jakościowego, na które składały się pytania otwarte zawarte w ankiecie oraz prowadzone oddzielnie wywiady grupowe i indywidualne.

Ważną cechą różnicującą opinie wyrażane przez badanych jest obszar kształcenia. Jest to klasyfikacja utworzona na podstawie informacji o jednostce dydaktycznej, w której kształci się osoba studiująca. Sformułowanie „obszar kształcenia” należy traktować jako sposób grupowania kierunków kształcenia podobny do dawnego, niefunkcjonującego już formalnie, obszaru kształcenia, zastąpionego aktualnie przez dziedzinę kształcenia. Aby podkreślić specyfikę używanej typologii i jej odmienność od stosowanej w ustawie, w raporcie posługujemy się nazwami różnymi od występujących w klasyfikacji dziedzin kształcenia (obszar matematyczno-przyrodniczy, społeczno-ekonomiczny oraz humanistyczny i językowy).

2. Główne wnioski z badania

ANALIZA DANYCH REJESTROWYCH

- Zgodnie z informacjami dostępnymi w *Ogólnopolskim systemie monitorowania ekonomicznych losów absolwentów szkół wyższych (ELA)*¹, obserwujemy ogólnokrajowy spadkowy trend liczby osób rozpoczynających studia II stopnia. W skali ogólnopolskiej w roku 2020 liczba ta była niższa o 14,9% niż w 2015 roku, podczas gdy na Uniwersytecie Warszawskim studia II stopnia podjęło w 2020 roku jedynie o 4,8% mniej osób niż w roku 2015.
- W okresie 2014-2022 odnotowano także wyraźny spadek liczby kandydatów na studia II stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Zmiana ta dotyczyła wyłącznie kierunków społecznych (spadek o 34,2%) oraz humanistycznych i językowych (spadek o 52,3%). Kierunki matematyczno-przyrodnicze nie odnotowały w tym okresie znaczącej zmiany liczby kandydatów.
- W analizowanym okresie nastąpił też wyraźny spadek limitów przyjęć na studia – zarówno na studia I stopnia (o 20%), jak i na studia II stopnia (o 44,8%). Równocześnie skuteczność Uniwersytetu Warszawskiego w wypełnianiu limitów przyjęć na studia nie tylko nie spadała, ale nawet wzrastała. Na studiach II stopnia wzrosła z 60,48% w roku akademickim 2014/15 do 70,73% w roku 2022/23, z wartością maksymalną w roku 2020/21 wynoszącą 86,92%. Trend wzrostowy wypełnienia limitów dotyczył wszystkich obszarów kształcenia, ale limity na studiach II stopnia były najslabiej wypełnione w obszarze studiów humanistycznych i językowych, a najlepiej – w obszarze matematyczno-przyrodniczym.
- Dane rejestrowe pokazują, że na tle ogólnopolskiego spadku zainteresowania studiami II stopnia Uniwersytet Warszawski ma stabilną skuteczność „przyciągania” swoich absolwentów studiów I stopnia na studia II stopnia. Wydaje się więc, że przyczyną mniejszej liczby kandydatów na studia II stopnia na UW raczej nie jest zniechęcenie dotychczasowymi studiami na UW – źródła tego zjawiska są w znacznym stopniu zewnętrzne.

---

¹ Por. <https://ela.nauka.gov.pl/pl>

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

- Poziom realizacji badania w ogólnouniwersyteckiej ankiecie dla studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia wyniósł 19,2%.
- Wśród uczestników badania przeważały osoby kształcące się w trybie stacjonarnym stanowiły one 89% badanych.
- W zbadanej zbiorowości przeważały osoby zdobywające wykształcenie na studiach z obszaru nauk społeczno-ekonomicznych, jeden na trzech uczestników badania studiował na kierunkach humanistycznych i językowych, zaś najmniejszą część wśród badanych stanowiły osoby kształcące się na studiach matematyczno-przyrodniczych. Struktura ta jest zgodna ze strukturą osób studiujących na UW.
- Dla 2/3 uczestników i uczestniczek badania obecne studia były pierwszymi i jedynymi, 22% badanych zadeklarowało, że studiowało wcześniej, natomiast 11% osób odpowiadających na ankietę stwierdziło, że obecnie studiuje również na innym kierunku. Wśród badanych 95% osób nie miało dyplomu ukończenia szkoły wyższej.
- Większość studentek i studentów kształcących się na ostatnim roku studiów I stopnia na naszej uczelni wykonywała pracę zarobkową. Jednak dla większości badanych głównym źródłem utrzymania było wsparcie rodziny. Wśród respondentów badania dominowały osoby, które oceniły swoją sytuację finansową jako dobrą.
- Uczestnicy badania najczęściej studiowali na kierunku, który był ich pierwszym wyborem. Co czwarta osoba wskazała jednak, że studiowany kierunek nie był jej pierwszym wyborem, ale również w tej grupie większość wskazywała, że ten preferowany kierunek był na Uniwersytecie Warszawskim. Jedynie ok. 9% wszystkich badanych wolałoby studiować na innej uczelni.
- Wydaje się, że najbardziej świadomych wyborów kierunku studiów dokonują osoby studiuje nauki ścisłe i przyrodnicze: najrzadziej studiuje na kierunkach niebędących ich pierwszym wyborem, są też najczęściej zadowolone z dokonanych wyborów. Osoby studiuje nauki społeczne wydają się dokonywać wyborów w mniejszym stopniu będących wynikiem przemyśleń i wiedzy o tym, czego będą się uczyć. Z tego względu wybory te są obciążone ryzykiem braku satysfakcji.
- Najczęściej wskazywanym motywem wyboru tego, a nie innego kierunku studiów było zainteresowanie ich tematyką. Na drugim miejscu wskazywano perspektywę zdobycia

dobrej pracy. Studenci kierunków społecznych podkreślali także możliwość godzenia studiów z pracą i łatwość rekrutacji.

- Zgodnie z deklaracjami osób badanych, w momencie podejmowania studiów, najczęściej planowały one ukończyć studia I stopnia i kontynuować na tym samym kierunku studia II stopnia. Osoby studiujące na kierunku innym niż preferowany dość często planowały korektę – czyli podjęcie studiów II stopnia na innym kierunku. Niemal wszyscy jednak zadeklarowali, że zamierzają swoje aktualne studia zakończyć dyplomem.
- Najczęściej wskazywanym czynnikiem zniechęcającym do porzucenia obecnych studiów był dotychczasowy wysiłek włożony w studia, ważnymi czynnikami okazały się także zainteresowanie tematyką studiów i poczucie rozwoju osobistego.
- Najczęściej wskazywane czynniki sprzyjające nieprzerwywaniu studiów i wytrwaniu na nich do dyplomu, były w pewnym stopniu zróżnicowane w zależności od obszaru kształcenia. Na kierunkach ścisłych i przyrodniczych było to zainteresowanie tematyką studiów, rozwój osobisty oraz przekonanie, że nie warto marnować włożonego w studia wysiłku. Podobnie odpowiadali studenci kierunków humanistycznych. Osoby studiujące nauki społeczne natomiast najczęściej odpowiadały, że nie warto marnować wysiłku oraz – że jak się coś zaczęło to należy to skończyć.
- Osoby uczestniczące w badaniu najczęściej wyrażały wysoki poziom zadowolenia zarówno z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego jako miejsca studiowania, jak z wyboru jednostki. Najbardziej zadowoleni byli studenci i studentki kierunków ścisłych i przyrodniczych – oni też wydawali się najsilniej związani z jednostką (wydziałem), na którym studiują.
- Na zadowolenie ze studiów najsilniej oddziaływała ocena jakości kształcenia w jednostce. Satysfakcję przynosiła też tematyka studiów, sposób prowadzenia zajęć oraz relacje międzyludzkie (ze studentami, wykładowcami i pracownikami administracji). Najsłabsza była korelacja zadowolenia ze studiów z aspektami organizacyjnymi – oceną organizacji studiów czy systemu rejestracji na zajęcia. Te ostatnie aspekty uzyskiwały na ogół relatywnie niskie oceny na skali zadowolenia, ale wydaje się, że nie przekładało się to na obniżanie ogólnej satysfakcji ze studiowania.
- Zadowolenie ze studiów sprzyjało gotowości polecenia swoich studiów maturzystom. Zadeklarowało to około 2/3 badanych. Jak można się domyślać, nieco rzadziej tę

gotowość wyrażały osoby studiujące na innym niż preferowany kierunek, jednak nawet w tej grupie ponad połowa (54%) gotowa była swoje studia maturzystom polecić.

- Zdecydowana większość osób badanych planuje kontynuować kształcenie na II stopniu. Jedynie 5% zadeklarowało, że skończy studiowanie na licencjacie, a 14% wciąż było niezdecydowanych. Co czwarty planujący dalsze studiowanie zamierza zmienić uczelnię – w tym 11% planuje wyjazd za granicę.
- Dla 61% docelowym poziomem wykształcenia jest dyplom magistra, co czwarta osoba planuje doktorat lub wyżej. Warto zauważyć, że wśród osób studiujących kierunki ścisłe i przyrodnicze plany związane z doktoratem były niemal tak samo częste, jak deklaracje zatrzymania się na poziomie magistra. Licencjat jako docelowy poziom wykształcenia wybierano najrzadziej.
- Wśród uwarunkowań decyzji o kontynuacji kształcenia należy wskazać m.in. sytuację finansową – im lepiej jest ona oceniana, tym częstsze deklaracje podjęcia studiów II stopnia. Takiej decyzji sprzyja też otrzymywanie wsparcia od rodziny, a nie sprzyja – utrzymywanie się z własnej pracy.
- Kolejnym uwarunkowaniem jest sytuacja rodzinna. Oddziałuje ona inaczej na kobiety niż na mężczyzn: kobiety będące w stałych związkach rzadziej deklarują chęć kontynuowania studiów niż kobiety niebędące w związkach. Wśród mężczyzn jest odwrotnie.
- Należy podkreślić, że najsilniej oddziałującym uwarunkowaniem podejmowania studiów II stopnia jest ocena jakości kształcenia w jednostce oraz zadowolenie z innych aspektów związanych ze zdobywaniem wiedzy (tematyka studiów, możliwość rozwoju naukowego, sposób prowadzenia zajęć). Jedynie wśród osób studiujących kierunki matematyczne i przyrodnicze pojawiły się inne czynniki silniej skorelowane z decyzją o podjęciu studiów II stopnia niż jakość kształcenia. Czynniki te to ocena wsparcia ze strony uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem i zadowolenie z relacji międzyludzkich.

WYNIKI ANALIZY DANYCH JAKOŚCIOWYCH

- Biorąc pod uwagę informacje zebrane w trakcie wywiadów można stwierdzić, że następujące czynniki miały znaczenie w podejmowaniu decyzji o wyborze kierunku

studiów przez osoby studiujące na Uniwersytecie Warszawskim. Pierwsze trzy z tych czynników dotyczyły w równym stopniu wyboru studiów I stopnia, jak decyzji o kontynuacji kształcenia na studiach magisterskich. Ostatnie dwa – miały wyraźnie większe znaczenie w momencie decyzji o wyborze kierunku pierwszych studiów w życiu.

1. **Dążenie do samorealizacji, zdobycia wiedzy i poszerzenia horyzontów.** Pytania, które stawiały sobie osoby poszukujące kierunku studiów bardzo często skupiały się na tej grupie zagadnień. Były to pytania w rodzaju: w czym jestem dobry/dobra? jakie studia pozwolą mi na realizowanie mojego potencjału? jakie studia pomogą mi zrozumieć... i tu wskazywano różne zjawiska lub procesy szczególnie interesujące dla osoby badanej.
2. **Chęć zdobycia zawodu, uzyskania umiejętności przydatnych na rynku pracy.** Osoby badane miały potrzebę rozwoju ukierunkowanego na zdobycie zawodu, kształtowania swojej przyszłej kariery w oparciu o to, co studiują – choć w przypadku niektórych rozmówców nie było to oczekiwanie o bardzo wysokim priorytecie. Osoby studiujące na I stopniu miały też często świadomość, że podjęcie studiów II stopnia podniesie ich szanse na uzyskanie wyższych zarobków niż te, na które można liczyć po studiach I stopnia. Wspominali o tym przede wszystkim studenci i studentki kierunków przyrodniczych mówiąc, że z punktu widzenia rynku pracy „nie opłaca się” przerywać studiowania po I stopniu.
3. **Dążenie do budowania sieci społecznych.** Na jednym kierunku studiów gromadzą się osoby o podobnych zainteresowaniach, przynajmniej w odniesieniu do tematyki studiów. Nasi rozmówcy zdawali sobie sprawę z tego, że wejście na rynek pracy często bywa łatwiejsze, jeśli ma się odpowiednie znajomości. Są też takie role zawodowe, które wręcz opierają się na tworzeniu szerokich sieci społecznych – np. w branży marketingowej, w instytucjach kultury itp.
4. **„Kupowanie czasu” – potrzeba zdobycia informacji o rynku edukacyjnym i rynku pracy.** Dla części uczestników i uczestniczek badania podjęcie studiów pierwszego stopnia było czymś w rodzaju odwleczenia momentu wyjścia w „świat dorosły” i daniem sobie czasu na zorientowanie się we własnych zainteresowaniach i talentach oraz w tym, co oferuje rynek edukacyjny i rynek pracy. Osoby, które mają szerokie zainteresowania i chciałyby robić w przyszłości bardzo różne rzeczy

potrzebują możliwości „przetestowania” różnych ścieżek i przekonania się, która z nich jest potencjalnie najbardziej satysfakcjonująca.

5. **Presja rodziny.** Ten czynnik nie pojawiał się często w wypowiedziach uczestniczek i uczestników badania i bardzo rzadko był wskazywany spontanicznie. Wydaje się jednak, że w stosunkowo wielu rodzinach oczekuje się od dzieci, że skończą studia wyższe. Paradoksalnie, częściej o takich oczekiwaniach lub wręcz naciskach mówiły osoby, których rodzice nie mieli dyplomów uniwersyteckich niż pochodzące z rodzin, w których co najmniej jedno z rodziców miało ukończone studia.
- Studia II stopnia są uważane za czas szczególnego rozwoju i podnoszenia kompetencji, które będą przydatne na rynku pracy. Ważną zmienną wpływającą na sposób, w jaki wybiera się studia II stopnia jest obszar kształcenia: osoby studiujące kierunki społeczne i humanistyczne mają skłonność do zmiany kierunku studiów między etapami kształcenia w celu poszerzenia swojej wiedzy w obszarze nauk społecznych lub humanistycznych, z kolei studenci i studentki kierunków przyrodniczych i ścisłych sądzą na ogół, że kontynuacja studiów na tym samym kierunku podniesie ich kompetencje dzięki pogłębieniu posiadanej wiedzy.

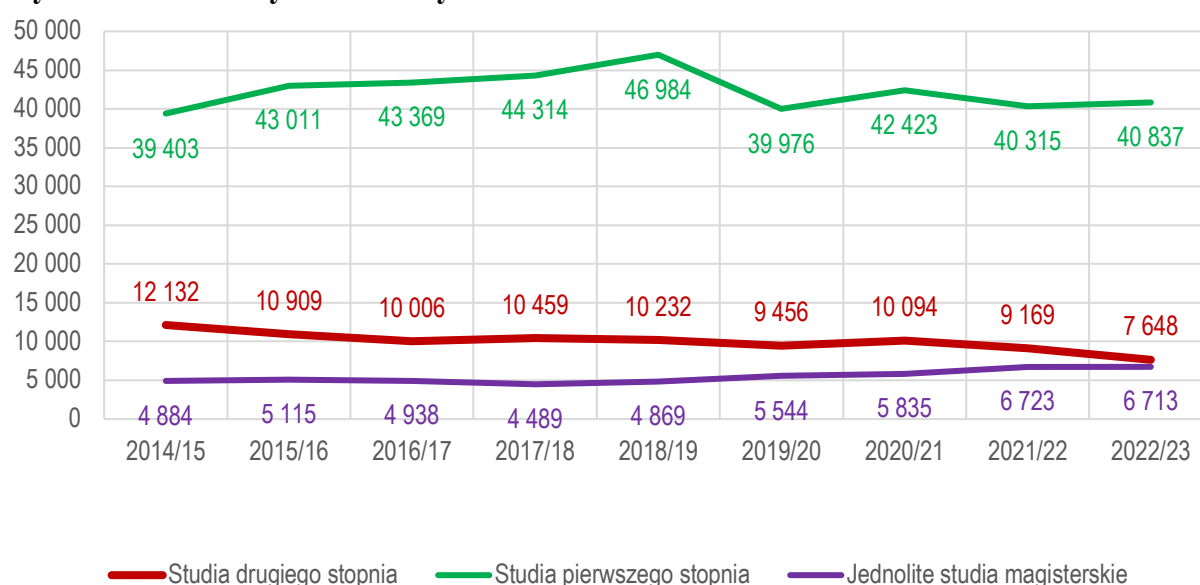
Wyniki analizy danych rejestrowych

3. Dane z uczelnianych rejestrów

Dynamikę zainteresowania studiami na Uniwersytecie Warszawskim w kolejnych latach warto analizować na tle danych ogólnopolskich. Zgodnie z informacjami dostępnymi w *Ogólnopolskim systemie monitorowania ekonomicznych losów absolwentów szkół wyższych (ELA)*², obserwujemy ogólnokrajowy spadkowy trend liczby osób rozpoczynających studia II stopnia. W 2015 r. studia takie podjęły 181 603 osoby, zaś w 2020 r. – 154 581 osób. Oznacza to spadek o 14,9%. Na Uniwersytecie Warszawskim w 2015 r. na studia II stopnia przyjęto 6 512 osób, zaś w 2020 r. – 6 201 osób. Oznacza to spadek zaledwie o 4,8%, czyli trzykrotnie słabszy niż w skali kraju. Pierwszy rysunek przedstawia liczby kandydatów na studia na UW od 2014 r. do roku akademickiego 2022/2023.

Rysunek 3.1. Kandydaci i kandydatki na studia na UW

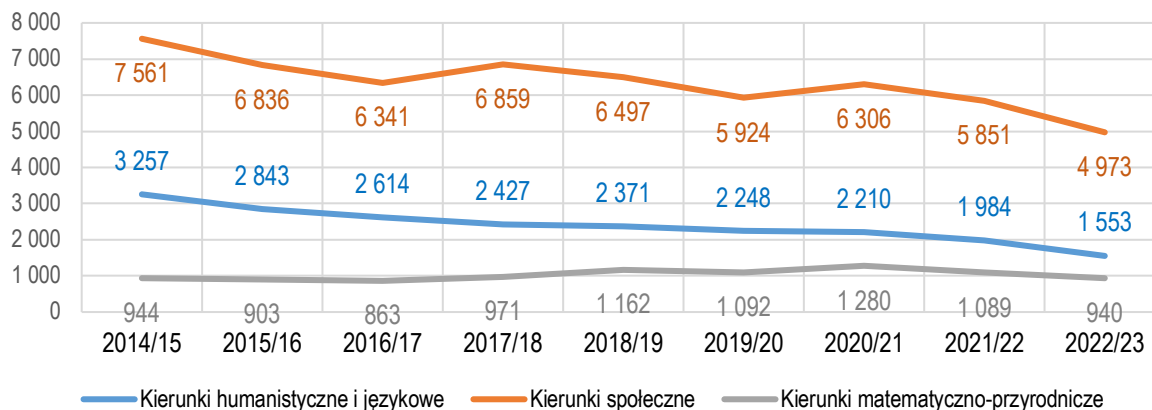
Jak widać powyżej, jedynie studia II stopnia odnotowały spadek liczby kandydatów i to znaczny, bo aż o 37%. Spadek ten był zróżnicowany ze względu na obszar kształcenia³, co ilustruje Rys. 3.2. Warto zauważyć, że spadek liczby kandydatów odnotowały wyłącznie kierunki społeczne (o 34,2%) oraz humanistyczne i językowe (o 52,3%). Kierunki

² Por. <https://ela.nauka.gov.pl/pl>

³ Wykorzystywane nazwy obszarów niedokładnie odpowiadają formalnej nomenklaturze, o czym wspominaliśmy we wstępie do niniejszego raportu. W niniejszym rozdziale nie zmieniono tej konwencji dla spójności z poprzednimi rozdziałami.

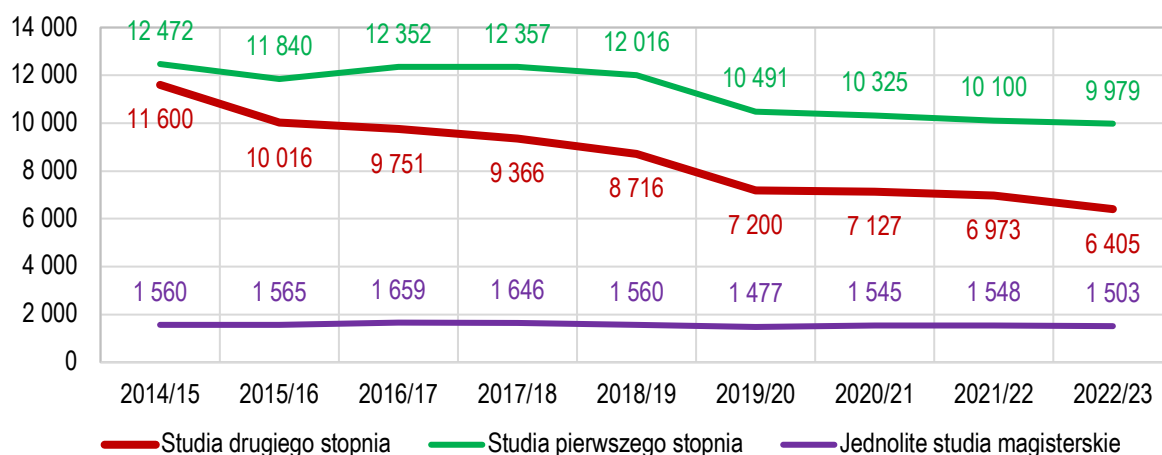
matematyczno-przyrodnicze nie odnotowały w tym okresie znaczącej zmiany liczby kandydatów.

Rysunek 3.2. Kandydaci i kandydatki na studia II stopnia na UW, w podziale według obszarów kształcenia

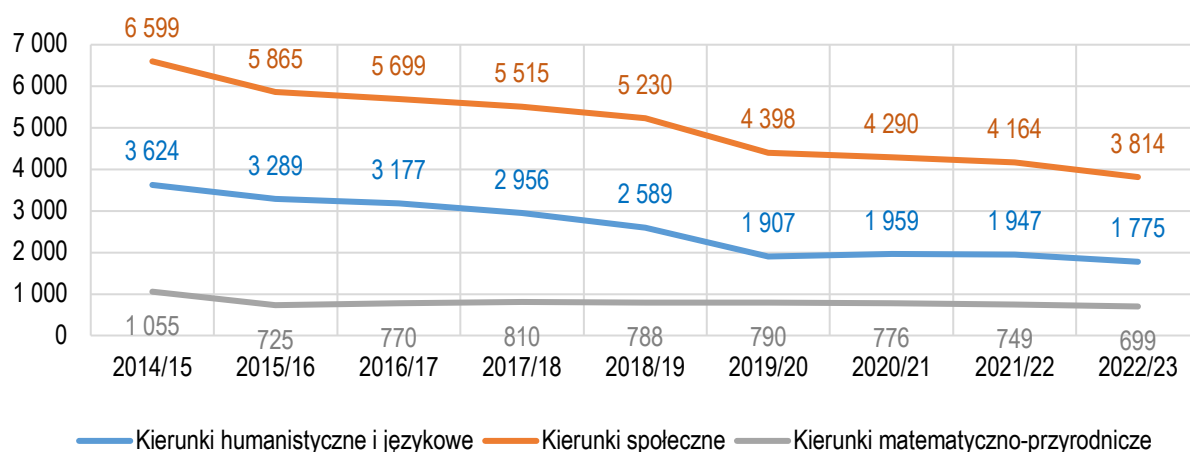
Aby lepiej zrozumieć mechanizmy stojące za tym procesem należy uwzględnić limity przyjęć na studia (Rys. 3.3).

Rysunek 3.3. Limit przyjęć na studiach na UW

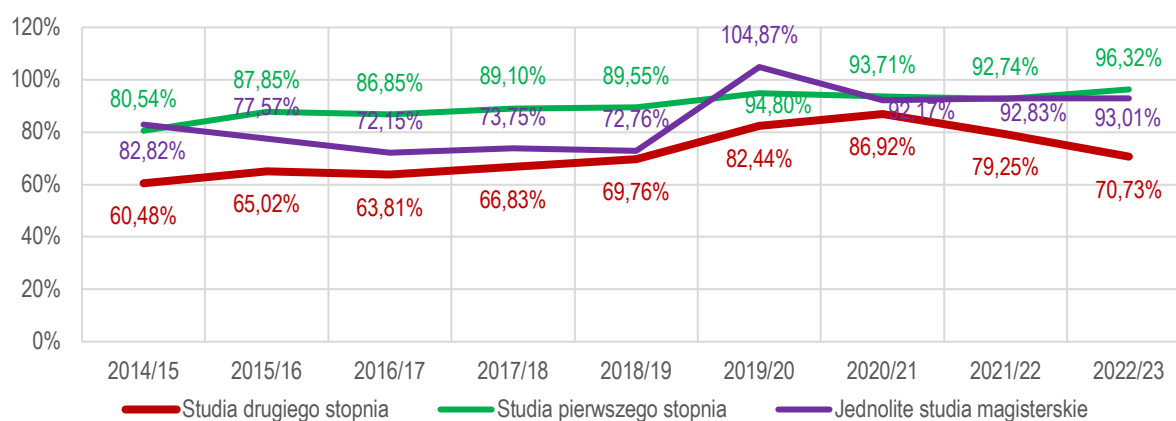
W analizowanym okresie nastąpił wyraźny spadek limitów przyjęć na studia I stopnia (o 20%) i studia II stopnia (o 44,8%). Najbardziej drastyczny spadek obserwujemy między rokiem 2018 a 2019. W tym okresie wdrażane były zmiany wynikające z nowych algorytmów związanych z liczbą studentów przypadających na jednego nauczyciela akademickiego. Można się spodziewać, że był to jeden z istotnych czynników, które wpłynęły na zaobserwowaną zmianę. Po tym okresie spadek limitów przyjęć nie był tak znaczący.

Rysunek 3.4. Limit przyjęć na studiach II stopnia na UW w podziale według obszaru kształcenia

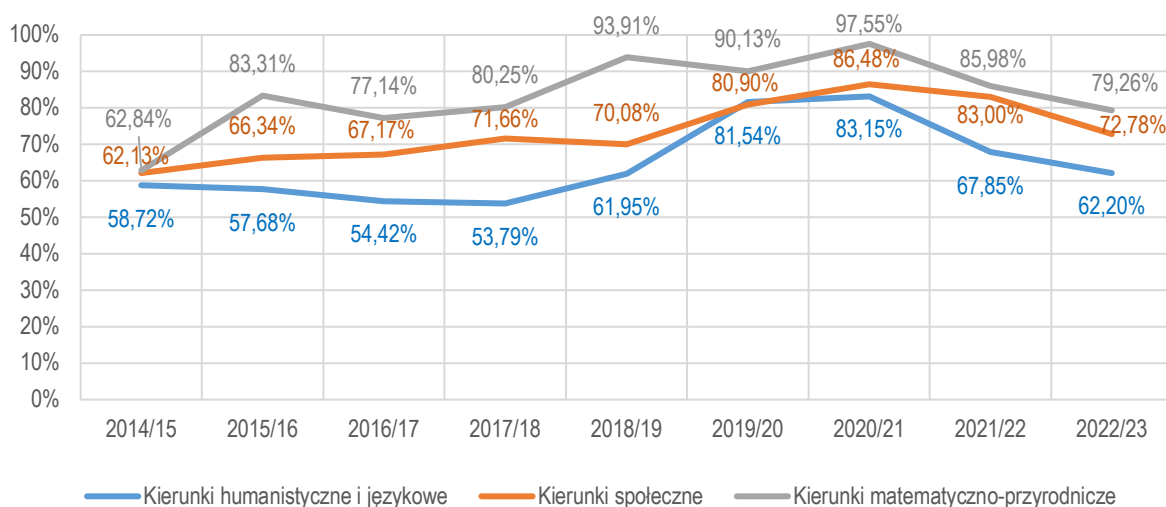
Warto zwrócić uwagę na to, że zmniejszenie limitów przyjęć na studiach II stopnia na UW dotyczyło przede wszystkim kierunków społecznych (o 42,2%) oraz humanistycznych i językowych (o 51%). W związku z tym, jednym z kluczowych pytań jest to, w jakim stopniu limity przyjęć zostały wypełnione. Odpowiedź na to pytanie przynoszą dwa kolejne rysunki.

Rysunek 3.5. Wypełnienie limitu przyjęć na UW

Rys. 3.5 pokazuje, że w analizowanym okresie wzrosła skuteczność Uniwersytetu Warszawskiego w wypełnieniu limitów przyjęć. Na studiach II stopnia wzrost ten dotyczył wszystkich obszarów kształcenia (Rys. 3.6).

Rysunek 3.6. Wypełnienie limitu przyjęć na studiach II stopnia na UW w podziale według obszarów kształcenia

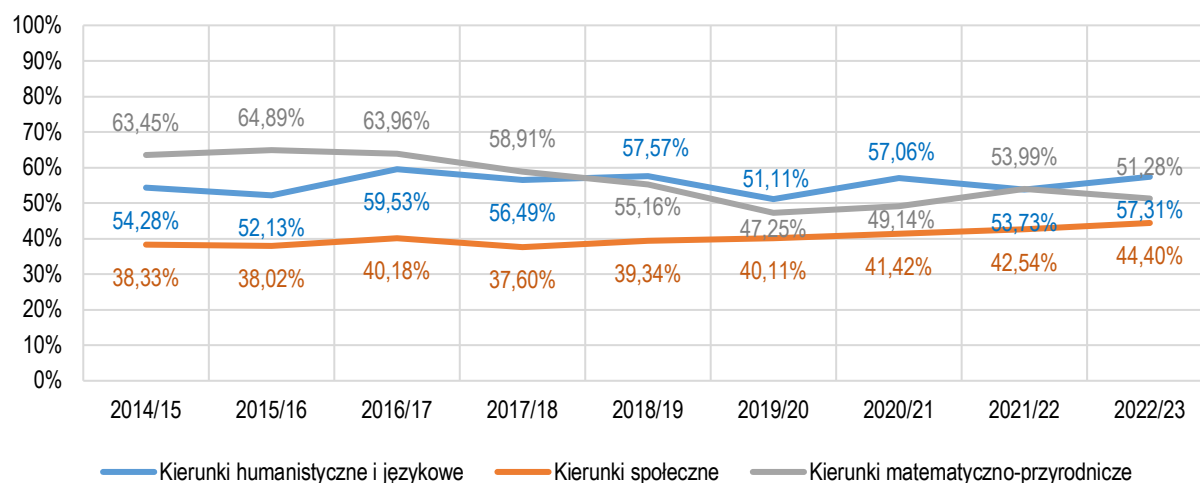
Niewątpliwie czynnikiem sprzyjającym wypełnianiu limitu przyjęć na studia było jego systematyczne obniżanie wywołane zarówno czynnikami administracyjnymi (wspomniana wyżej zmiana algorytmów), jak i ogólnopolską tendencją spadku zainteresowania studiami II stopnia.

Analiza mechanizmów „przejęcia” między studiami I oraz II stopnia wymaga odpowiedzi na pytanie o skuteczność „przyciągania” własnych absolwentów studiów I stopnia na studia II stopnia. Spójrzmy na to z perspektywy kandydatów na studia II stopnia i z perspektywy osób przyjętych na te studia:

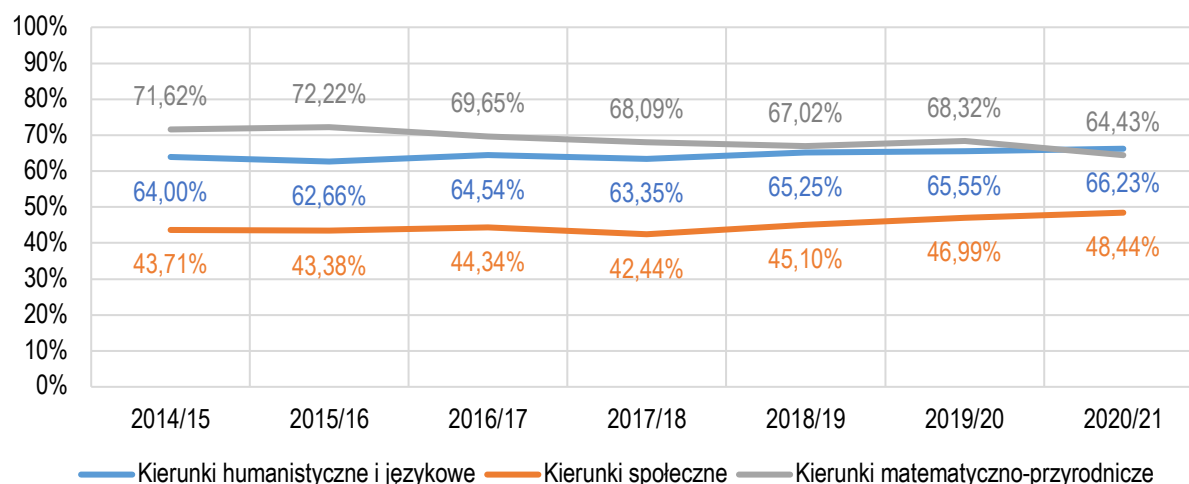
- jaki procent kandydatów na studia II stopnia na UW stanowili absolwenci studiów I stopnia na UW?
- jaki procent osób przyjętych na studia II stopnia na UW stanowili absolwenci studiów I stopnia na UW?

Pierwsze z tych pytań odnosi się do popularności Uniwersytetu Warszawskiego wśród absolwentów studiów I stopnia UW. Drugie pytanie odnosi się dodatkowo do „jakości” absolwentów studiów licencjackich oraz ich gotowości kontynuowania kształcenia na studiach II stopnia na UW w razie zakwalifikowania.

Rysunek 3.7. Procent kandydatów na studia II stopnia, którzy ukończyli wcześniej studia na UW – w podziale według obszaru kształcenia

Rysunek 3.8. Procent osób przyjętych studia II stopnia na UW, które ukończyły wcześniej studia I stopnia na UW

Oba powyższe rysunki pokazują, że w dobie ogólnopolskiego kryzysu studiów II stopnia Uniwersytet Warszawski ma stabilną (ogólnie nawet lekko rosnącą) skuteczność „przyciągania” swoich absolwentów studiów I stopnia na studia II stopnia. Zatem można powiedzieć, że przyczyną mniejszej liczby kandydatów na studia II stopnia na UW raczej nie jest zniechęcenie dotychczasowymi studiami na UW – źródła tego zjawiska są w znacznym stopniu zewnętrzne. Ciągle jednak jest przestrzeń na doskonalenie różnych wymiarów funkcjonowania Uniwersytetu Warszawskiego tak, by skuteczniej zachęcać swoich

absolwentów do kontynuowania kształcenia na tej uczelni na studiach II stopnia (oraz dalej – w szkołach doktorskich).

Badanie opinii studentów i studentek ostatniego roku studiów I stopnia omawiane w kolejnych częściach niniejszego dokumentu miało na celu m.in. wskazanie tych obszarów funkcjonowania uczelni, które można i warto poprawić.

Wyniki badania ankietowego

4. Charakterystyka badania ankietowego i opis zbiorowości

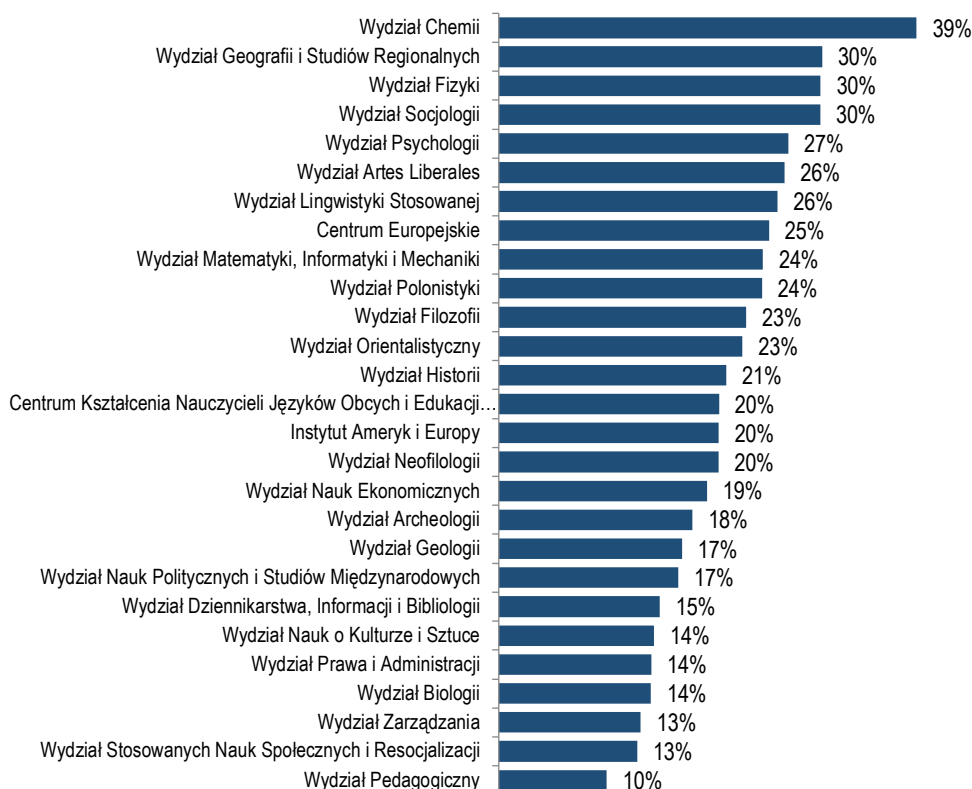
4.1. Charakterystyka badania

Ogólnouniwersytecka ankieta dla studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia był adresowana do wszystkich studentów kształcących się na ostatnim roku studiów I stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Dane były gromadzone przy wykorzystaniu ankiety internetowej, która została udostępniona grupie docelowej w systemie *Ankieter* zintegrowanym z systemem USOS-web. Ankieta była dostępna w dwóch wersjach językowych: po polsku oraz angielsku. Badanie ankietowe było anonimowe, a udział w nim był dobrowolny.

Studentki i studenci mogli udzielać odpowiedzi na pytania ankietowe w okresie od 5 do 28 grudnia 2022 roku. Odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie udzieliło 1 134 osób co oznacza, że poziom realizacji badania wyniósł 19,2%.

Uczestnictwo w badaniu studentek i studentów z poszczególnych jednostek dydaktycznych było zróżnicowane.

Rysunek 4.1. Poziom realizacji badania według jednostek dydaktycznych

W największym stopniu w ogólnouniwersyteckim badaniu uczestniczyły osoby studiujące na Wydziale Chemii, Geografii i Studiów Regionalnych, Fizyki oraz Socjologii, natomiast w najmniejszym stopniu w badaniu wzięły udział studentki i studenci z Wydziału Pedagogiki.

4.2. Opis zbiorowości

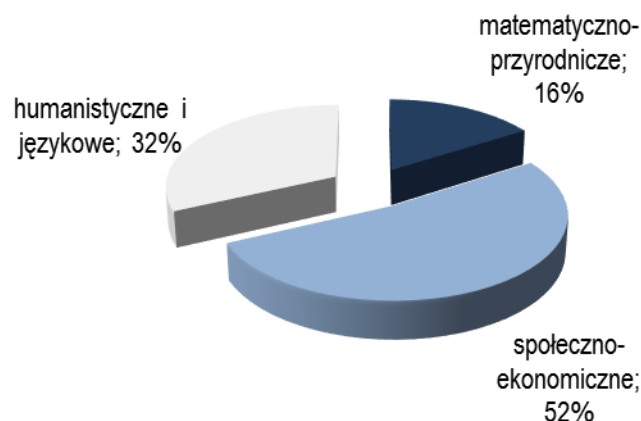
Na wstępie opracowania warto scharakteryzować objętą badaniem zbiorowość. Przy tym opisie należy zwrócić uwagę na kilka istotnych charakterystyk respondentów, które pozwalają nie tylko zorientować się w składzie zbadanej zbiorowości, ale również umożliwiają lepsze zrozumienie wyników badań. Trzeba bowiem pamiętać, że wyrażane opinie studentów na temat studiów oraz dalszych planów edukacyjnych są w znacznej mierze uwarunkowane przez doświadczenia związane ze studiowaniem na UW oraz przed niektóre osobiste cechy respondentów. Oznacza to, że poniżej przedstawione charakterystyki badanej zbiorowości mogą okazać się ważnymi cechami różnicującymi odpowiedzi studentów.

Niewątpliwie ważną cechą opisującą sytuację osób kształcących się na uczelni jest tryb, w jakim zdobywają wykształcenie. Na podstawie zgromadzonych danych można stwierdzić, że **w objętej obserwacją zbiorowości wyraźnie przeważały osoby kształcące się w trybie stacjonarnym – stanowiły one 89% badanych, co oznacza, że udział osób, które studiowały w trybie niestacjonarnym wyniósł 11%.**

Kolejną ważną charakterystyką studenta na uczelni jest kierunek studiów. Doświadczenia w studiowaniu w różnych obszarach kształcenia mogą bardzo wyraźnie różnicować odpowiedzi udzielane przez badanych. Na podstawie informacji o jednostce dydaktycznej, w której badana osoba się kształci na ostatnim roku studiów I stopnia, sklasyfikowano respondentki i respondentów do trzech obszarów kształcenia: nauk matematyczno-przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych oraz humanistycznych i językowych.

Wśród osób objętych badaniem przeważająca część zdobywała wykształcenie na studiach w obszarze nauk społeczno-ekonomicznych, jedna na trzy osoby uczestniczące w badaniu studiowała na kierunkach humanistycznych i językowych, natomiast najmniejszą część badanej zbiorowości stanowiły osoby kształcące się na studiach matematyczno-przyrodniczych.

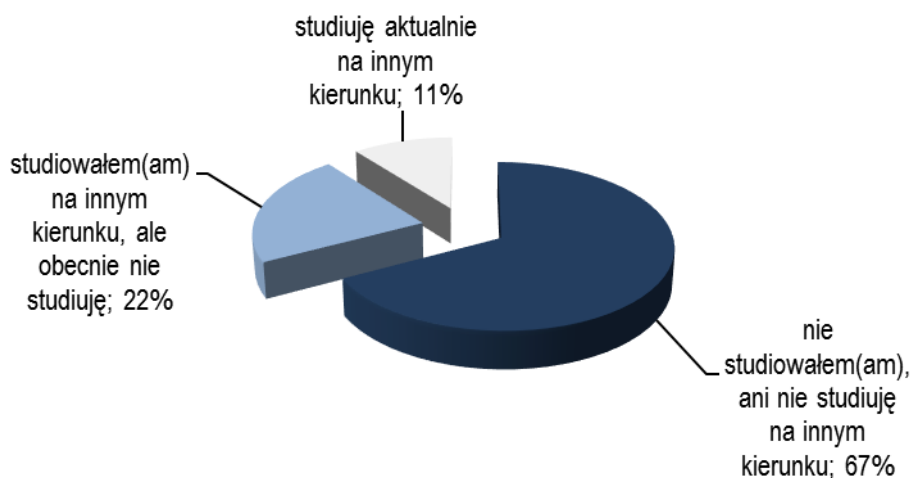
Rysunek 4.2. Struktura badanych wg obszaru kształcenia

Można przypuszczać, że niektóre opinie, w szczególności te dotyczące dalszych planów edukacyjnych mogą być w pewnym stopniu uwarunkowane poprzez wcześniejsze doświadczenia w studiowaniu. W związku z tym w ankiecie poprosiliśmy studentki i studentów, aby scharakteryzowali swoje doświadczenia edukacyjne na studiach oraz pytaliśmy o to, czy mają już dyplom ukończenia szkoły wyższej.

Okazało się, że dla 2/3 osób obecne studia były pierwszymi i jedynymi. Wcześniejsze doświadczenia w studiowaniu zadeklarowało 22% badanych – osoby te kształciły się wcześniej na innym kierunku niż aktualnie, jednak w momencie badania już nie studiowały. Natomiast 11% studentek i studentów stwierdziło, że obecnie (tj. w okresie badania) studiują również na innym kierunku.

Rysunek 4.3. Struktura badanych wg doświadczeń edukacyjnych na studiach

Na podstawie zgromadzonego materiału empirycznego można stwierdzić, że przeważająca większość, bo aż 95%, objętych badaniem osób nie miało dyplomu ukończenia szkoły wyższej. Wśród tych, którzy deklarowali posiadanie dyplomu wydanego przez uczelnie zdecydowaną większość, bo aż 80%, stanowiły osoby, które miały dyplom ukończenia studiów I stopnia.

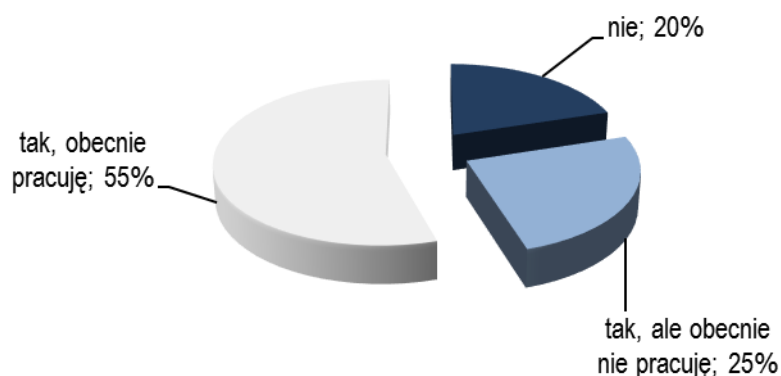
Poza cechami respondentów związanymi z ich sytuacją edukacyjną, na wyrażane opinie mogą mieć wpływ także inne charakterystyki społeczno-demograficzne. W ankiecie znalazły się więc pytania o takie charakterystyki jak m.in.: płeć, aktywność zawodowa w trakcie studiów, źródło utrzymania oraz ocenę sytuacji finansowej.

Wśród uczestników badania wyraźnie dominowały kobiety – stanowiły one blisko 2/3 badanych, a więc reprezentacja mężczyzn w badanej zbiorowości była dwukrotnie niższa niż kobiet. Ponadto około 3% respondentów określiło siebie jako osoby niebinarne.

Opinie na temat studiów I stopnia oraz dalsze plany edukacyjne studentek i studentów mogą być uwarunkowane poprzez ich doświadczenia zawodowe, a w szczególności przez aktualną sytuację na rynku pracy.

W świetle zgromadzonego materiału można stwierdzić, że **większość studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia na naszej uczelni wykonuje pracę zarobkową** – takie deklaracje złożyło 55% badanych.

Rysunek 4.4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy kiedykolwiek podczas studiów w Pana(i) jednostce podejmował(a) Pan(i) pracę zarobkową?*

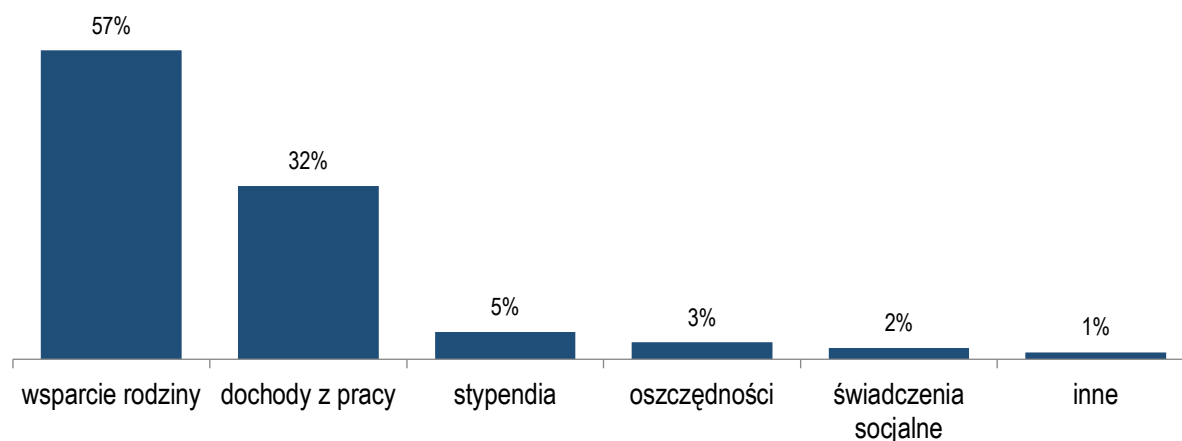

Biorąc pod uwagę fakt, że kolejne 25% osób stwierdziło, że w trakcie studiów I stopnia podejmowali aktywność zarobkową, to okazuje się, że jedynie co piąta osoba kształcąca się na studiach I stopnia na naszej uczelni w trakcie studiów nie zdobywała doświadczeń zawodowych w trakcie studiowania.

Wyniki bardziej szczegółowych analiz pozwalają ponadto stwierdzić, że poziom aktywności zawodowej w czasie ostatniego roku studiów I stopnia był wyraźnie uwarunkowany poprzez tryb kształcenia. Wśród studentek i studentów kształcących się w trybie niestacjonarnym procent osób pracujących wyniósł 85%, zaś wśród osób kształcących się w trybie stacjonarnym był wyraźnie niższy – i wyniósł 51%.

Dla większości badanych głównym źródłem utrzymania było wsparcie rodziny – ponad połowa studentek i studentów korzystała, jak można przypuszczać, ze wsparcia finansowego rodziców.

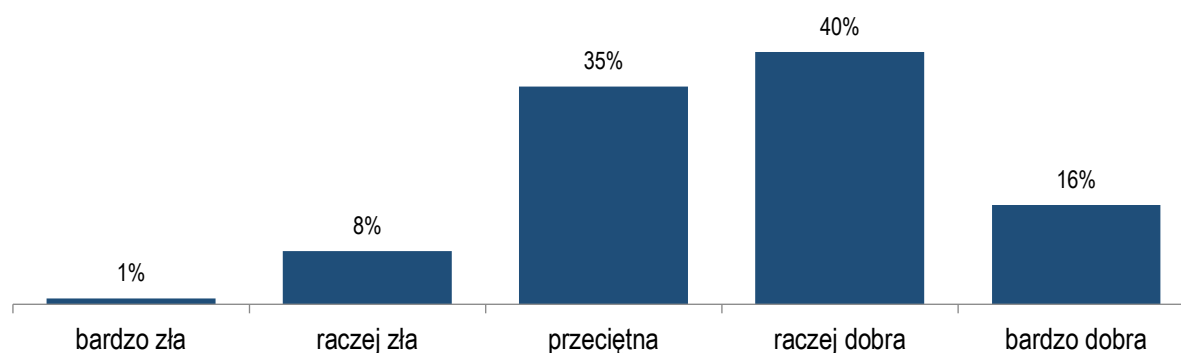
Rysunek 4.5. Struktura badanych wg głównego źródła utrzymania

Należy także odnotować, że dla stosunkowo dużej części zbiorowości – co trzeciej osoby – głównym źródłem utrzymania były dochody z pracy. Warto również podkreślić, że główne źródła utrzymania były odmienne dla studentek i studentów kształcących się w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. W pierwszej podzbiorowości dominującym źródłem utrzymania było finansowe wsparcie rodziny – blisko dwie na trzy osoby wskazały finansową pomoc rodziny jako główne źródło utrzymania. Natomiast wśród studentek i studentów kształcących się w trybie niestacjonarnym dominującym źródłem utrzymania były dochody z pracy – dla blisko trzech spośród czterech osób w tej podzbiorowości dochody z pracy były głównym źródłem utrzymania.

W badaniach społecznych częstym uwarunkowaniem wyrażanych opinii jest sytuacja finansowa respondentów. Z tego powodu w badaniu poprosiliśmy studentki i studentów o ocenę własnej sytuacji finansowej. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można stwierdzić, że w badanej zbiorowości większość stanowiły osoby, które oceniły swoją sytuację finansową pozytywnie – łącznie odpowiedzi *raczej dobra* i *bardzo dobra* wskazało 56% badanych.

Rysunek 4.6. Struktura badanych wg oceny własnej sytuacji finansowej

Relatywnie duża część uczestników badania oceniła swoją sytuację finansową jako przeciętną, a jedynie 9% osób objętych badaniem oceniła ją jako złą. W świetle uzyskanych wyników wydaje się więc, że finansowa sytuacja zbadanych studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia była względnie dobra.

Przeprowadzone bardziej szczegółowe analizy pozwalają stwierdzić, że dominujące pozytywne oceny własnej sytuacji materialnej w badanej zbiorowości wynikały z dwóch czynników. Po pierwsze, z faktu, że większość spośród badanych osób korzystała ze wsparcia finansowego rodziny. Po drugie, nie bez znaczenia jest zapewne fakt, że przeważająca większość uczestników badania ankietowego nie miała innych osób na swoim utrzymaniu – aż 95% osób badanych złożyło taką deklarację.

5. Wybór studiów i motywy ich podjęcia

Po ukończeniu szkoły średniej absolwenci stają przed wyborem kontynuowania kształcenia lub zakończenia edukacji i podjęcia aktywności zawodowej. Podejmując decyzję o dalszym kształceniu mają bardziej lub mniej sprecyzowane aspiracje i plany edukacyjne. Kierują się pewnymi motywami, co w dalszej konsekwencji przekłada się na ich preferencje odnośnie wyboru kierunku studiów oraz wyobrażenie o tym, jak będzie na wyższym poziomie przebiegała ich dalsza kariera edukacyjna. Można więc przypuszczać, że motywy skłaniające do wyboru studiów I stopnia oraz plany edukacyjne w momencie podejmowania decyzji o kształceniu na tym poziomie, mogą odgrywać dużą rolę w kształtowaniu dalszego przebiegu studiów i decyzji o tym, czy kontynuować kształcenie na kolejnym etapie – studiach II stopnia.

Z tego powodu w tegorocznym ogólnouniwersyteckim badaniu ankietowym skierowaliśmy do studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia naszej uczelni pytania dotyczące tego, czym się kierowali w momencie wyboru studiów oraz jakie mieli wówczas plany dotyczące dalszego kształcenia⁴. Interesowało nas także i to, jakie czynniki sprzyjały temu, że studentki i studenci kontynuowali swoje kształcenie na studiach I stopnia na naszej uczelni. W niniejszym rozdziale prezentujemy wyniki badania, które ilustrują motywy wyboru oraz pozwalają poznać plany edukacyjne w momencie rozpoczęcia kształcenia osób kształcących się na studiach I stopnia na Uniwersytecie Warszawskim⁵.

5.1. Wybór studiów

Charakteryzując okres wyboru studiów warto rozpocząć omówienie wyników badania od odpowiedzi na podstawowe pytanie dotyczące tego, dla jakiej części spośród studentek i studentów obecne studia były tymi, na które najbardziej chcieli się dostać, czyli studiami preferowanymi.

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że dla trzech spośród czterech respondentów obecne studia były tymi, na które najbardziej chcieli się dostać. Taki wynik oznacza także i to,

---

⁴ Pytania te dotyczyły przeszłości, jednak biorąc pod uwagę, że decyzja o podjęciu studiów jest jedną z ważniejszych w życiu młodego człowieka można założyć, że respondenci byli w stanie, w miarę wiarygodnie, określić swoje preferencje wobec wybranego kierunku studiów, wskazać motywy swojego wyboru a także wskazać plany edukacyjne w okresie wyboru studiów.

⁵ Podkreślić należy, że odpowiedzi udzielały osoby, które w okresie realizacji badania studiowały już na ostatnim roku studiów I stopnia. Oznacza to, że przedstawione wyniki badania nie charakteryzują studentów rozpoczynających studia I stopnia, a jedynie tych, którzy przeszli proces selekcji na studiach I stopnia i dotrwali do końca tych studiów.

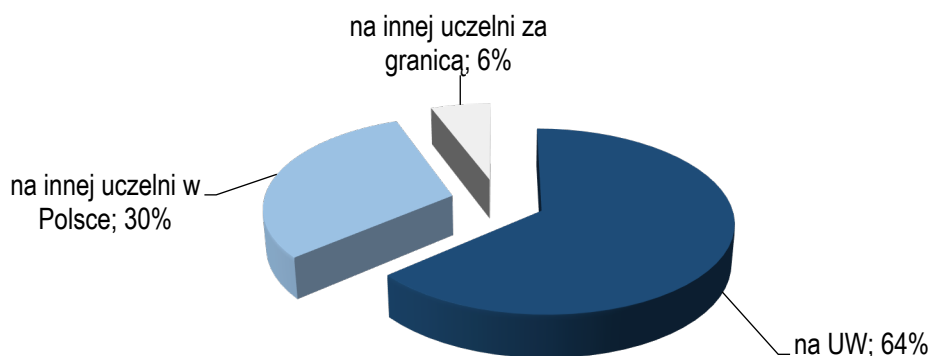
że znaczna część spośród osób, które dostają się na studia I stopnia na naszej uczelni kontynuuje na nich kształcenie, pomimo tego, że nie były to dla nich studia najbardziej preferowane.

Rysunek 5.1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: *Czy studia w jednostce były tymi, na które najbardziej chciał(a) Pan(i) się dostać?*

Badanym, którzy stwierdzili, że ich aktualne studia nie były tymi, na które najbardziej chcieli się dostać zadaliśmy dodatkowe pytanie o to, na jakiej uczelni były ich studia pierwszego wyboru.

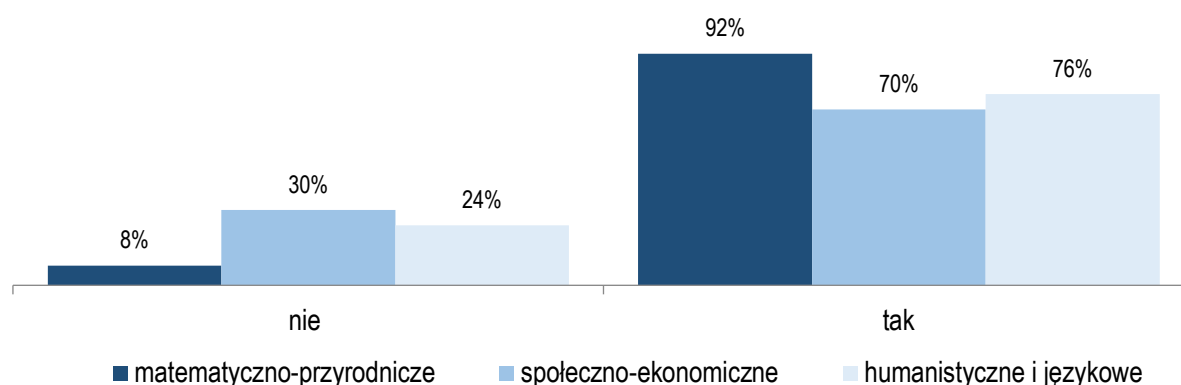
Rysunek 5.2. Rozkład odpowiedzi na pytanie o to, na jakiej uczelni były preferowane studia wśród osób, dla których obecne studia nie były studiami pierwszego wyboru

Na podstawie zgromadzonych danych można stwierdzić, że wśród tych, dla których obecne studia nie były studiami pierwszego wyboru przeważały osoby, które chciały studiować na UW, lecz na innym kierunku. Zatem okazuje się, że jedynie ok. 9% osób studiujących na ostatnim roku studiów I stopnia na UW preferowało studia na innej, zwykle krajowej, uczelni.

Przeprowadzone szczegółowe analizy pozwalają ponadto stwierdzić, że w podzbiorowościach wyróżnionych według obszaru kształcenia, ujawniły się różnice między udziałem studentek i studentów, dla których aktualne studia były preferowanym wyborem.

Rysunek 5.3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy studia w jednostce były tymi, na które najbardziej chciał(a) Pan(i) się dostać? wg obszaru kształcenia

Wśród osób kształcących się na kierunkach matematyczno-przyrodniczych frakcja osób, dla których aktualne studia były najbardziej preferowane była wyraźnie wyższa niż wśród studentek i studentów kształcących się w obszarze nauk społeczno-ekonomicznych oraz humanistycznych i językowych.

5.2. Motywy wyboru aktualnych studiów

Kolejnym ważnym problemem badawczym podjętym w tegorocznym badaniu było określenie tego, jakimi motywami kierowali się respondenci przy wyborze studiów. Badani zostali poproszeni o wskazanie trzech głównych powodów, którymi kierowali się przy wyborze aktualnych studiów.

Wśród wymienionych głównych motywów wyboru studiów, osoby objęte badaniem w zasadzie wskazywały na dwa główne. Po pierwsze, jako główny powód podjęcia aktualnych studiów przeważająca większość respondentów deklarowała zainteresowanie tematyką studiów – 86% wskazań. Drugim ważnym motywem podjęcia studiów była perspektywa zdobycia dobrej pracy – 31% wskazań. Pozostałe, uwzględnione w badaniu, powody podejmowania studiów były wymieniane stosunkowo rzadko.

Rysunek 5.4. Motywy wyboru studiów I stopnia

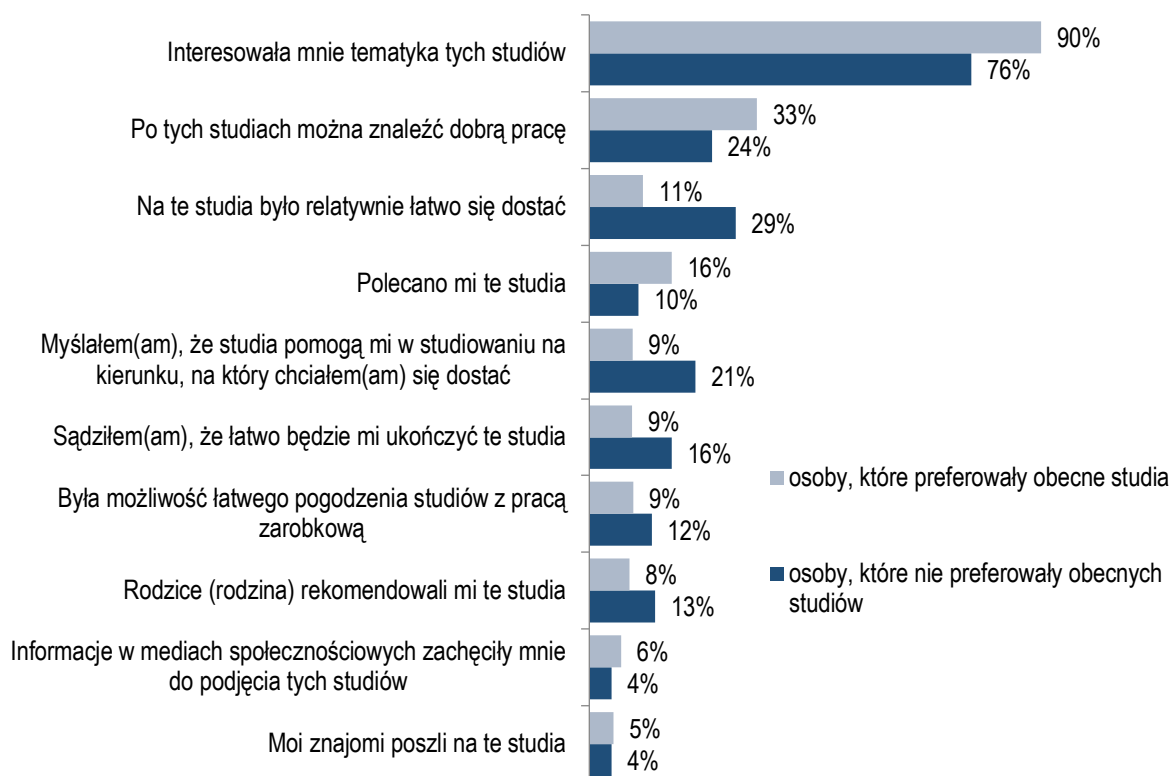

Najrzadziej studentki i studenci ostatniego roku studiów I stopnia wskazywali jako główne motywy podjęcia kształcenia na aktualnych studiach: informacje w mediach społecznościowych oraz to, że znajomi wybrali właśnie te studia.

Na podstawie bardziej szczegółowych analiz można zauważyć pewne różnice w motywach podejmowania studiów przez osoby, dla których obecne studia były lub nie były najbardziej preferowanymi. Oczywiście zainteresowanie tematyką studiów było wskazywane najczęściej zarówno w jednej, jak i drugiej podzbiorowości.

W przypadku tych osób, które preferowały obecne studia, poza zainteresowaniem tematyką studiów badani relatywnie często wskazali jako główne motywy: możliwość znalezienia dobrej pracy oraz rekomendacje innych osób. Natomiast w przypadku studentek i studentów, dla których obecne studia nie były preferowanymi, drugim ważnym powodem ich podjęcia była łatwość dostania się na studia, a dopiero na kolejnym miejscu lokowali oni perspektywę zdobycia dobrej pracy. Wśród tych osób stosunkowo ważnymi motywami okazało się też przekonanie o tym, że te studia pomogą im w studiowaniu na tym kierunku, na który najbardziej chcieli się dostać oraz wyobrażenie o tym, że łatwo będzie można ukończyć te studia.

Rysunek 5.5. Motywy wyboru studiów I stopnia wg preferencji wobec aktualnych studiów

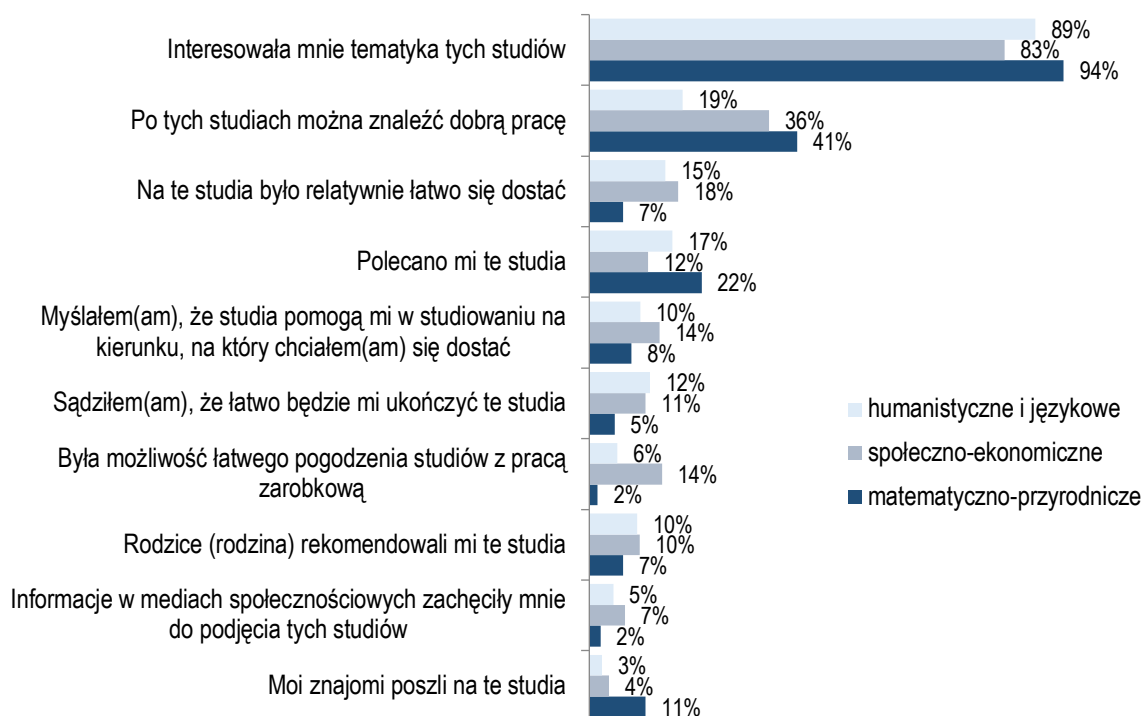

Wydaje się więc, że dla tych badanych, którzy nie preferowali obecnych studiów wśród głównych motywów ważną rolę odgrywał pogląd o łatwości tych studiów. A więc przekonanie o tym, że wymagania w trakcie rekrutacji nie były zbyt wygórowane i że wymagania stawiane studentom podczas studiów także nie są zbyt wysokie. Ponadto dla pewnej części spośród tych badanych istotnym motywem było też przekonanie, że rozpoczęcie obecnych studiów pomoże im w przyszłości dostać się na preferowane studia.

W świetle zebranych danych można stwierdzić pewne różnice w motywach podejmowania studiów pomiędzy osobami zdobywającymi wiedzę w różnych obszarach kształcenia. Co prawda najczęściej wskazywanym powodem rozpoczęcia obecnych studiów, niezależnie od obszaru, było zainteresowanie tematyką studiów, to jednak na dalszych miejscach tego rankingu pojawiły się zauważalne różnice pomiędzy osobami reprezentującymi poszczególne obszary kształcenia. I tak w przypadku osób kształcących się na kierunkach matematyczno-przyrodniczych stosunkowo często podkreślano znaczenie: możliwości znalezienia dobrej pracy po studiach, rekomendacje innych osób oraz fakt, że znajomi wybrali właśnie te studia.

Z kolei studentki i studenci kształcący się w obszarze nauk społeczno-ekonomicznych, wśród motywów wyboru studiów relatywnie często wskazywali łatwość rekrutacji oraz możliwość pogodzenia studiów z pracą zarobkową.

Rysunek 5.6. Motywy wyboru studiów I stopnia wg obszaru kształcenia

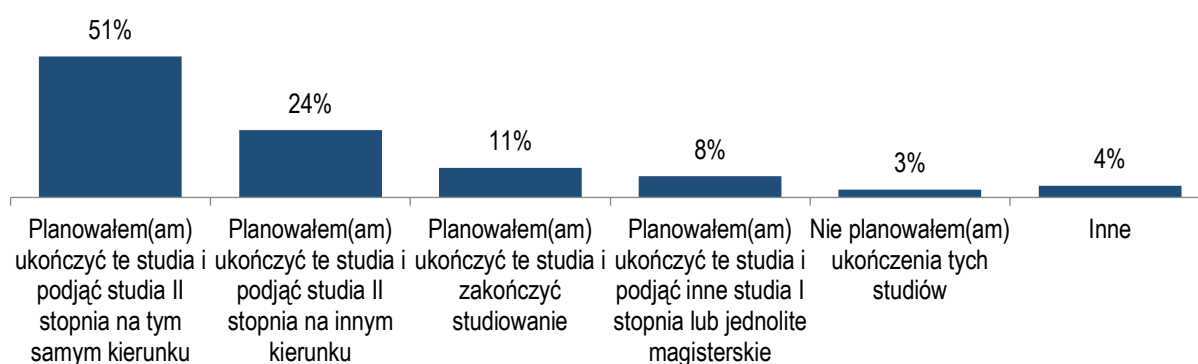
Natomiast osoby studiujące na kierunkach humanistycznych i językowych wśród głównych powodów wyboru obecnych studiów wymieniali stosunkowo często: rekomendacje innych osób oraz fakt, że na studia było relatywnie łatwo się dostać.

5.3. Plany edukacyjne w momencie rozpoczęcia studiów

Po zakończeniu szkoły średniej absolwenci mają – mniej lub bardziej – skryształizowane pewne plany edukacyjne. Przykładowo część z nich zamierza podjąć i ukończyć studia I stopnia, a następnie kontynuować kształcenie na studiach II stopnia, część planuje zakończyć studiowanie po uzyskaniu licencjatu, natomiast są też tacy, którzy podejmują studia I stopnia, lecz nie mają w planach ich zakończenia. W tym kontekście podjęta w badaniu ankietowym próba określenia planów edukacyjnych w momencie rozpoczęcia aktualnych studiów jest bardzo interesującym zagadnieniem.

W świetle uzyskanych wyników przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, że w momencie rozpoczynania studiów większość – trzech na czterech – badanych planowała zakończyć obecne studia i podjąć kształcenie na studiach II stopnia. Dodać przy tym należy, że większość planowała podjąć studia II stopnia na tym samym kierunku. Jedynie 11% osób badanych zamierzało zakończyć studiowanie po ukończeniu studiów I stopnia, a tylko 3% nie zamierzało ukończyć obecnych studiów.

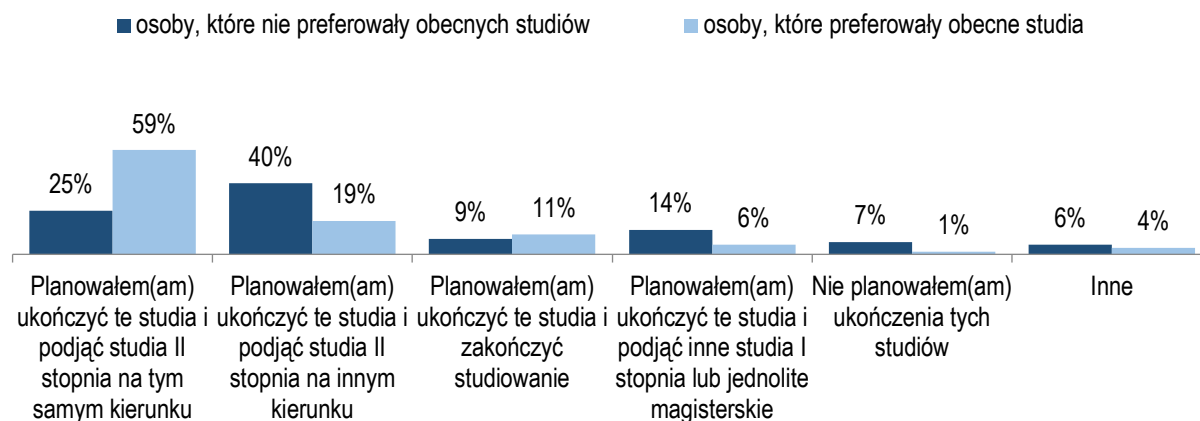
Rysunek 5.7. Plany edukacyjne w momencie rozpoczynania studiów

Na podstawie przeprowadzonych bardziej szczegółowych analiz można także stwierdzić, że uwarunkowaniem planów edukacyjnych w momencie rozpoczynania studiów było to, czy dla objętych badaniem studentek i studentów aktualne studia były studiami pierwszego wyboru, czy też nie.

Wśród tych osób, dla których obecne studia były studiami pierwszego wyboru przeważająca część, zamierzała zakończyć studia, a następnie podjąć kształcenie na studiach II stopnia na tym samym kierunku. Dodatkowo kolejne 20% z tej podzbiorowości zamierzało kontynuować kształcenie na studiach II stopnia, jednakże na innym kierunku niż ten który wybrali.

Rysunek 5.8. Plany edukacyjne w momencie rozpoczynania studiów wg preferencji wobec aktualnych studiów

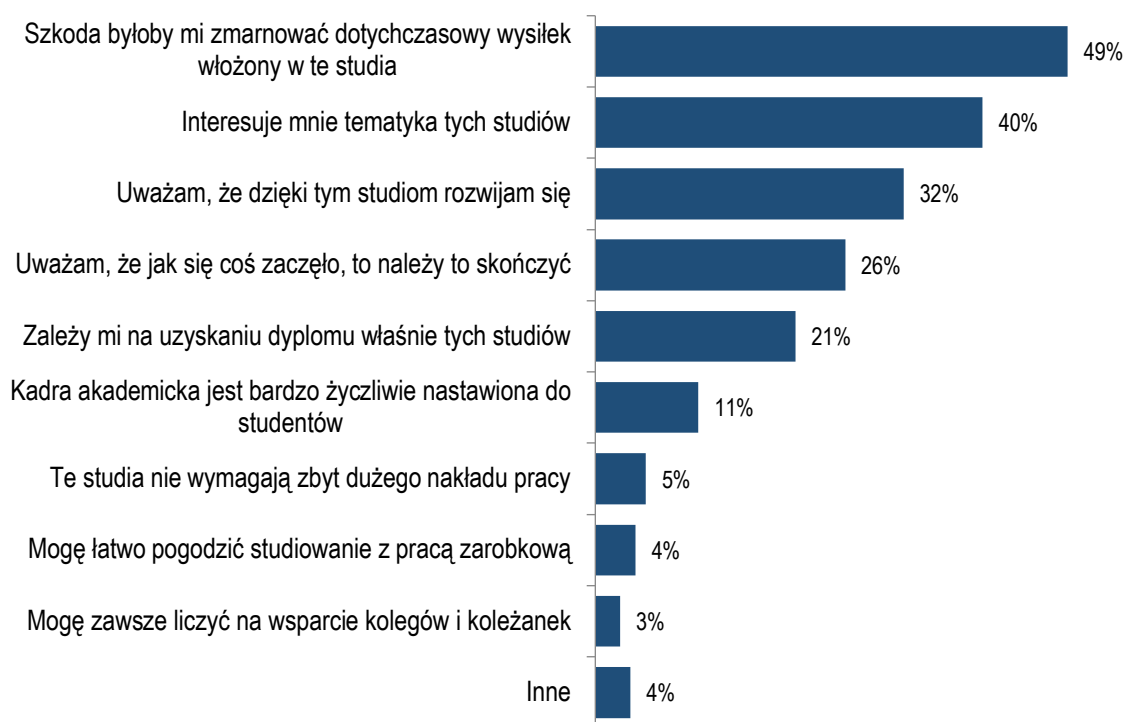
Natomiast wśród tych badanych, dla których obecne studia nie były studiami pierwszego wyboru frakcja osób, która zmierzała kontynuować kształcenie na II stopniu była zauważalnie mniejsza niż w podzbiorowości osób, preferującej aktualne studia – 65% wobec 78%. Jednak na uwagę przede wszystkim zasługuje to, że wśród studentek i studentów, którzy nie preferowali aktualnych studiów większość już w momencie rozpoczynania studiów planowała korektę w studiowaniu. A więc ci badani zamierzali po zakończeniu kształcenia na I stopniu studiów kontynuację kształcenia na studiach II stopnia, ale na innym niż obecnie kierunku.

5.4. Czynniki sprzyjające nieprzerwywaniu studiów

Na zakończenie niniejszego rozdziału warto przyjrzeć się odpowiedziom na pytanie o to, dlaczego studentki i studenci nie przerwali/zakończyli swoich studiów. Wyniki te stanowią swoiste uzupełnienie motywów i planów edukacyjnych w momencie wyboru studiów. W ankiecie respondenci zostali poproszeni o wskazanie dwóch głównych powodów, dla których nie przerwali studiów.

W świetle uzyskanych wyników okazało się, że najczęściej wskazywanym czynnikiem zniechęcającym do porzucenia obecnych studiów był dotychczasowy wysiłek włożony w studiowanie.

Rysunek 5.9. Czynniki sprzyjające nieprzerwywaniu studiów

Wśród często wymienianych przez respondentów czynników zniechęcających do przerywania obecnych studiów, znalazły się także następujące kategorie odpowiedzi: interesująca tematyka studiów, poczucie rozwoju osobistego, przekonanie o tym że, jak się zaczęło to należy to skończyć oraz chęć uzyskania dyplomu ukończenia właśnie tych studiów.

Przeprowadzone szczegółowe analizy ujawniły także zauważalne różnice pomiędzy osobami, dla których obecne studia były pierwszym wyborem, a tymi którzy preferowali inne studia.

Wśród osób, które preferowały obecne studia dominowały wskazania związane z zainteresowaniem tematyką studiów, poczuciem rozwoju osobistego oraz włożonym wysiłkiem w studiowanie. Natomiast wśród tych badanych, którzy w momencie wyboru nie preferowali obecnych studiów dominowały wskazania mówiące o: zainwestowanym wysiłku w studiowanie, zainteresowaniu tematyką studiów oraz poczuciu tego że, jak się zaczęło to należy studia zakończyć.

Można zatem odnieść wrażenie, że głównymi czynnikami powodującymi nieporzucanie studiów wśród osób, które preferowały obecne studia były te związane z poczuciem poszerzania własnych zainteresowań oraz rozwoju osobistego.

Rysunek 5.10. Czynniki sprzyjające nieprzerwaniu studiów wg preferencji wobec aktualnych studiów

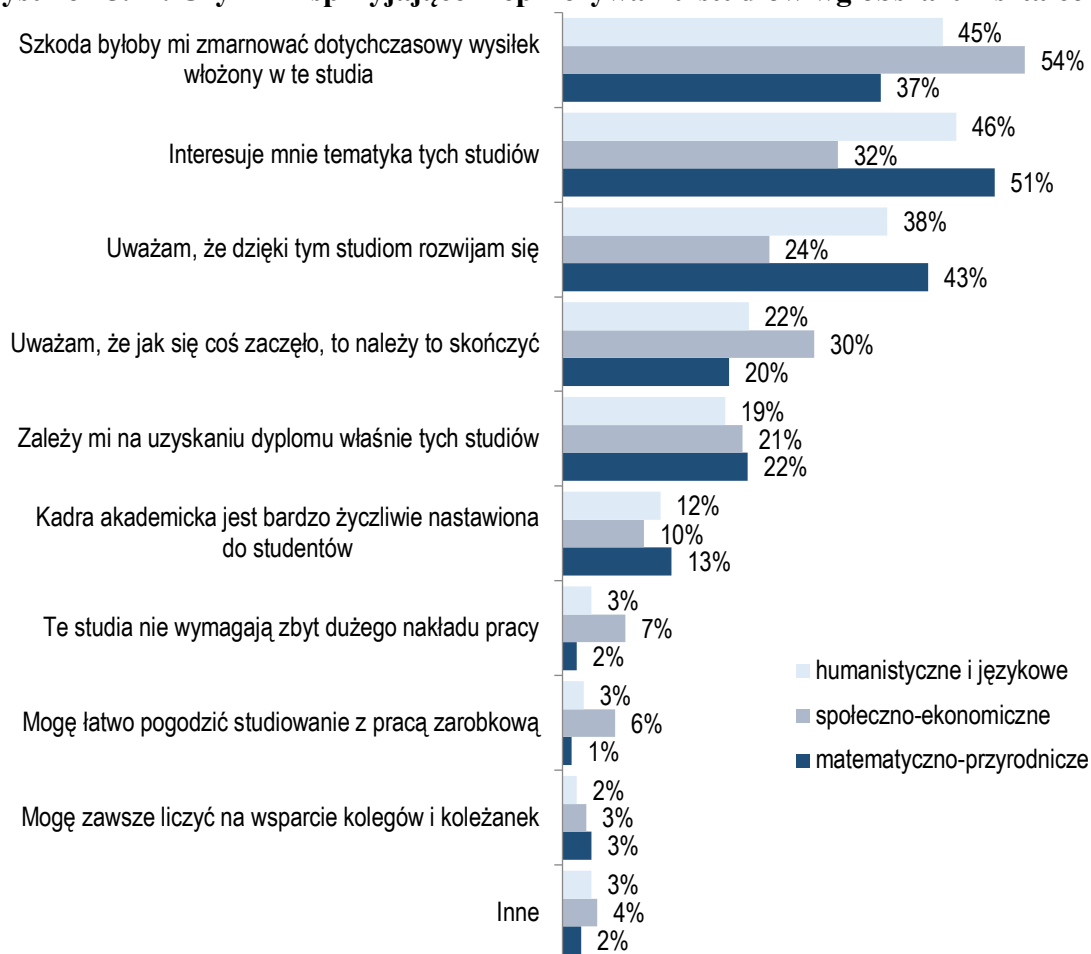

Natomiast dla tych osób, które nie preferowały obecnych studiów dużą rolę odgrywały czynniki związane z poczuciem poniesionych nakładów i podjętych wcześniej zobowiązań.

Należy także zauważyć, że pomiędzy studentkami i studentami kształcącymi się w odmiennych obszarach kształcenia wystąpiły zauważalne różnice w ocenie czynników zniechęcających do przerywania obecnych studiów. Przede wszystkim różnica ta jest widoczna między osobami kształcącymi się w obszarze nauk społeczno-ekonomicznych, a pozostałymi badanymi tj. studentkami i studentami z kierunków matematyczno-przyrodniczych oraz humanistycznych i językowych.

Studentki i studenci kształcący się na kierunkach społeczno-ekonomicznych wyraźnie rzadziej niż pozostali uczestnicy badania wskazywali na: zainteresowanie tematyką studiów oraz poczucie osobistego rozwoju jako czynniki, które ich zniechęcały do przerywania obecnych studiów.

Rysunek 5.11. Czynniki sprzyjające nieprzerwanemu studiowaniu wg obszaru kształcenia

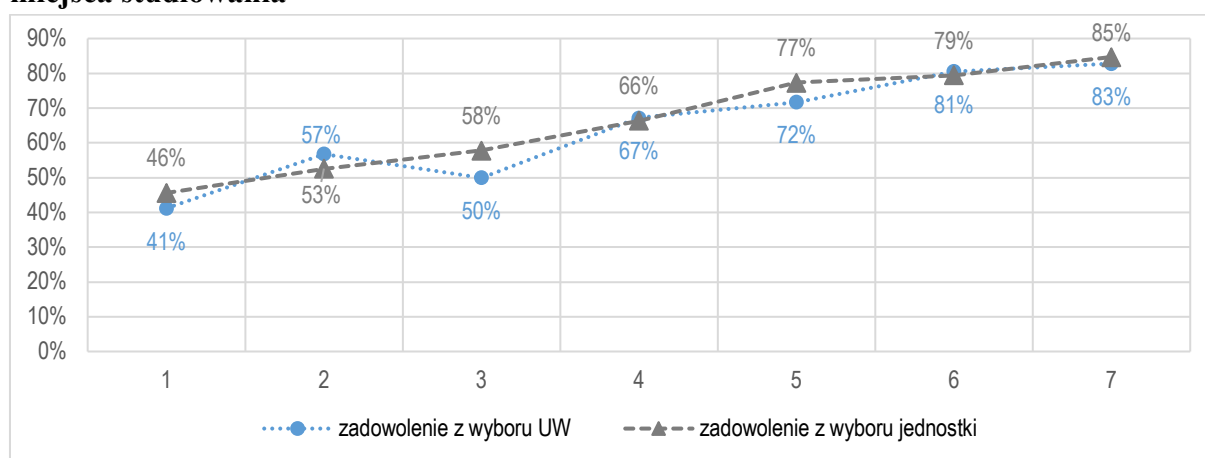
Natomiast wyraźnie częściej niż pozostali wskazywali jako czynniki zniechęcające do studiowania: włożony wysiłek w studia, poczucie tego, że jak się zaczęło to należy to skończyć, niezbyt duże wymagania w czasie studiów a także możliwość łączenia obecnych studiów z pracą zawodową.

6. Zadowolenie ze studiów

Różne badania pokazują, że ogólne zadowolenie studentów i studentek z wyboru uczelni i jednostki ma znaczenie w kontekście ich dalszych decyzji edukacyjnych⁶. Potwierdzają to wyniki omawianego tu sondażu, zgodnie z którymi chęć podjęcia studiów na drugim stopniu znacznie częściej deklarują osoby zadowolone z wyboru swojej jednostki i uczelni (UW) jako miejsca studiowania (Rys. 6.1).

Rysunek 6.1. Odsetki deklarujących zamiar podjęcia studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na poziom* zadowolenia z wyboru UW i jednostki jako miejsca studiowania

* Poziom zadowolenia był mierzony na siedmiopunktowej skali, na której „1” oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 7 – „bardzo zadowolony(a)”.

Różne uwarunkowania decyzji o podjęciu kształcenia na studiach II stopnia omawiamy w kolejnym rozdziale, tu prezentujemy różne aspekty zadowolenia ze studiów wśród osób studiujących na ostatnim roku studiów I stopnia. Wskazujemy też, jakie czynniki na to zadowolenie wpływają.

Zadowolenie ze studiów było badane za pomocą dwóch zestawów pytań. W pierwszym z nich studenci i studentki byli bezpośrednio pytani o zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego, z wyboru jednostki, w której studiują oraz o zadowolenie z różnych aspektów studiowania na UW. W drugim zestawie pytań satysfakcja była badana w sposób pośredni: pytania dotyczyły zamiaru ukończenia studiów oraz tego, czy poleciliby swoje studia znajomemu maturzyście.

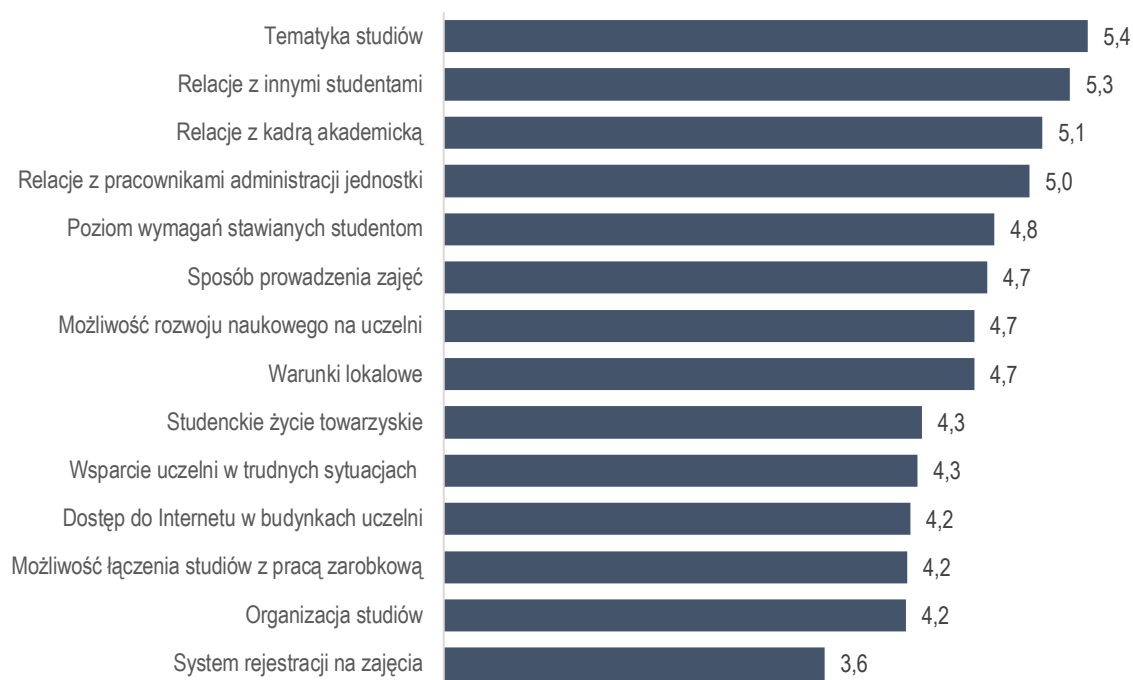
⁶ Patrz np. Lola C. Duque, Students cocreation, learning outcomes, satisfaction and dropout intentions – artykuł dostępny online <https://2011.economicsofeducation.com/malaga2011/duque.pdf> – dostęp 9.01.2023.

6.1. Oceny wybranych aspektów studiowania

Zacznijmy od omówienia oceny wybranych aspektów studiowania. Osoby badane zostały poproszone o ocenę w skali od 1 „bardzo niska” do 7 „bardzo wysoka” czternastu aspektów studiowania w swojej jednostce. Cztery z nich związane były z zagadnieniem zdobywania wiedzy: tematyka studiów, poziom wymagań stawianych studentom, możliwość rozwoju naukowego na uczelni i sposób prowadzenia zajęć. Kolejne aspekty dotyczyły kwestii organizacyjnych i infrastruktury: organizacja studiów, system rejestracji na zajęcia, dostęp do internetu w budynkach uczelni, warunki lokalowe, możliwość łączenia studiów z pracą zawodową i wsparcie uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem. Trzecia grupa czynników była związana z relacjami z kadrą akademicką, pracownikami administracyjnymi, innymi studentami oraz ze studenckim życiem towarzyskim.

Średnie oceny wszystkich wymienionych czynników przedstawia Rys. 6.2.

Rysunek 6.2. Średnie* oceny różnych aspektów studiowania

* Średnia ocena na siedmiopunktowej skali, na której „1” oznaczało bardzo niską ocenę, a 7 – bardzo wysoką ocenę

Oceny te były w pewnym stopniu zróżnicowane ze względu na obszar kształcenia. Osoby studiujące kierunki matematyczne i przyrodnicze były bardziej od innych studentów i studentek

zadowolone ze wszystkich wymienionych w ankiecie aspektów studiowania, z wyjątkiem możliwości łączenia studiów z pracą zawodową. Ten ostatni element najwyżej ocenili studenci i studentki nauk społecznych. Studiujący nauki humanistyczne z kolei wyróżniali się niską oceną dostępu do internetu w budynkach uczelni (średnio 3,8, gdy na kierunkach społecznych było to 4,2, a na matematyczno-przyrodniczych – 5,1). W tabeli prezentujemy 5 najwyżej ocenianych aspektów studiowania w każdym z trzech obszarów kształcenia.

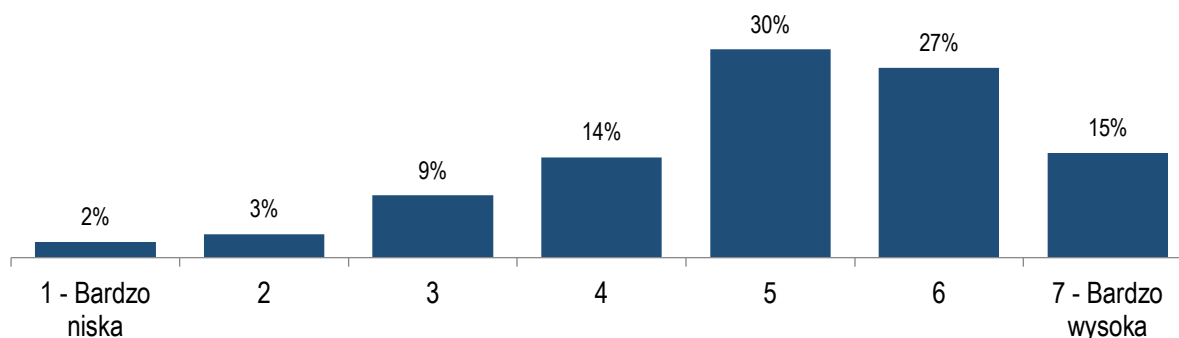
Tabela 6.1. Pięć najwyżej ocenianych aspektów studiowania w podziale według obszarów kształcenia

Kierunki matematyczno-przyrodnicze	Kierunki społeczno-ekonomiczne	Kierunki humanistyczne i językowe
Tematyka studiów (5,9) Relacje z kadrami akademicką (5,5) Relacje z pracownikami administracyjnymi (5,5) Możliwość rozwoju naukowego na uczelni (5,4) Relacje z innymi studentami (5,4)	Relacje z innymi studentami (5,3) Tematyka studiów (5,2) Relacje z kadrami akademicką (4,8) Relacje z pracownikami administracyjnymi (4,8) Możliwość łączenia studiów z pracą zawodową (4,7)	Tematyka studiów (5,6) Relacje z kadrami akademicką (5,4) Relacje z innymi studentami (5,3) Relacje z pracownikami administracyjnymi (5,2) Sposób prowadzenia zajęć (5,0)

Uwaga: w nawiasach podano średnią ocenę na siedmiopunktowej skali, na której „1” oznaczało bardzo niską ocenę, a 7 – bardzo wysoką ocenę.

Osoby badane poproszono także o dokonanie ogólnej oceny jakości kształcenia w ich jednostce. Przeważają oceny wysokie, a bardzo nieliczne osoby oceniły jakość kształcenia na 1 lub 2 oznaczające zupełny brak satysfakcji. Rozkład ocen prezentuje Rys. 6.3.

Rysunek 6.3. Ocena jakości kształcenia w jednostce

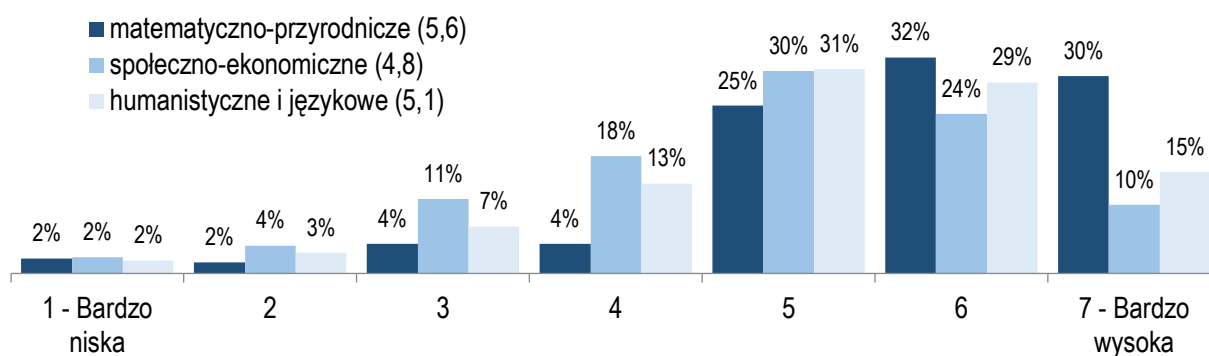

Głosy krytyczne dotyczące jakości kształcenia, które pojawiły się w odpowiedzi na zawarte w ankiecie pytania otwarte, dotyczyły najczęściej chaotycznego – zdaniem

wypowiadających się – programu studiów lub „przeładowania teorią”. Krytykowano także problemy z rejestracją na zajęcia. Dokładniejszą analizę swobodnych wypowiedzi respondentów i respondentek o studiach na UW przedstawiamy w ostatniej części niniejszego rozdziału.

Opinie na temat jakości kształcenia w jednostce były związane z obszarem kształcenia, przy czym – podobnie jak w przypadku zadowolenia z różnych elementów procesu studiowania – osoby studiujące na kierunkach matematyczno-przyrodniczych wyróżniały się szczególnie wysokim udziałem wystawiających najwyższe noty. Prezentuje to Rysunek 6.4.

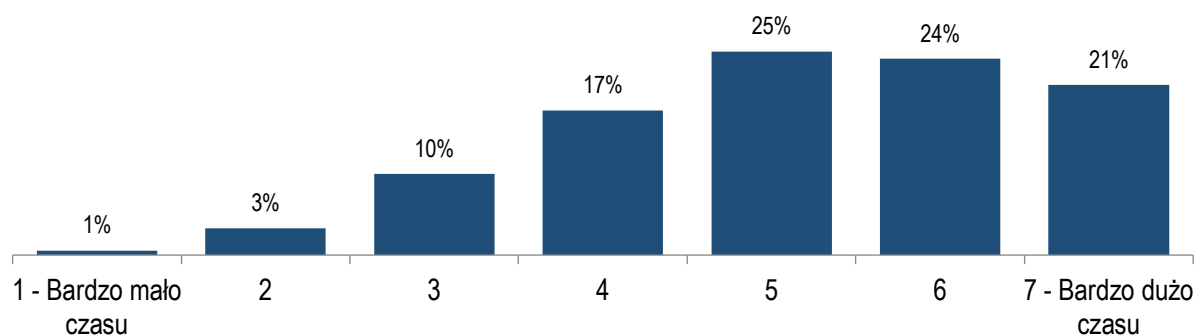
Rysunek 6.4. Ocena jakości kształcenia w jednostce w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia

Uwaga: w nawiasach podano oceny średnie dla wszystkich osób studiujących w poszczególnych obszarach kształcenia

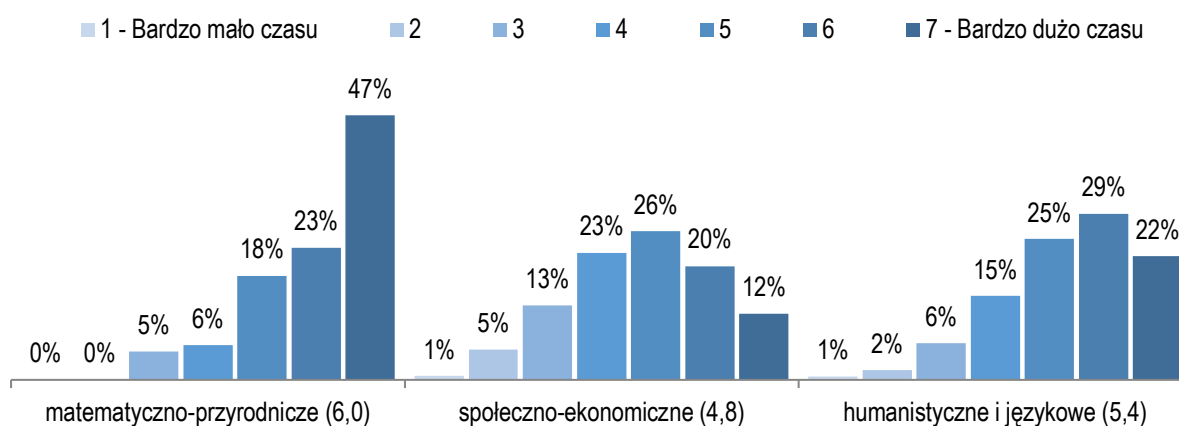
Kolejnym aspektem podlegającym ocenie była ilość czasu, którą należy poświęcić na studiowanie. Badani mieli do dyspozycji siedmiopunktową skalę: od 1 – „bardzo mało” do 7 – „bardzo dużo”. Co piąta badana osoba wskazała, że studiowanie wymaga bardzo dużo czasu, a najczęściej wskazywano wartość 5 lub 6 na skali. Rozkład odpowiedzi prezentuje Rysunek 6.5.

Rysunek 6.5. Ocena ilości czasu, który należy poświęcić na studiowanie

Kierunki studiów (jednostki) na Uniwersytecie bardzo różnią się ze względu na ten parametr. Zróżnicowanie można odnotować także wewnątrz każdego obszaru kształcenia – największe (wyrażone przez odchylenie standardowe ocen) odnotowano w grupie kierunków społeczno-ekonomicznych, a najmniejsze – w naukach ścisłych i przyrodniczych. W tej ostatniej grupie blisko połowa studentek i studentów była zgodna co do tego, że studiowanie wymaga bardzo dużo czasu (Rys. 6.6).

Rysunek 6.6. Ocena ilości czasu, który należy poświęcić na studiowanie w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia

Uwaga: w nawiasach podano oceny średnie dla wszystkich osób studiujących w poszczególnych obszarach kształcenia

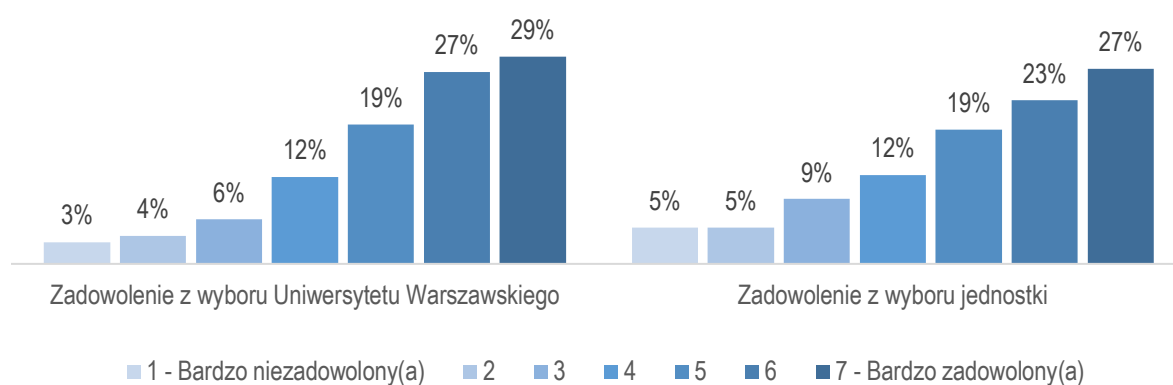
Warto też odnotować, że znacząca korelacja oceny czasochłonności studiów i jakości kształcenia występowała jedynie w grupie kierunków społeczno-ekonomicznych: współczynnik korelacji wynosił 0,24 i był dodatni, co oznacza, że im wyżej oceniano jakość

kształcenia, tym więcej czasu wymagało – w opinii badanych – studiowanie. W pozostałych obszarach kształcenia wartości współczynników korelacji były zbyt małe, by je uznać za znaczące.

6.2. Zadowolenie z wyboru uczelni i jednostki jako miejsca studiowania

Na zadane wprost pytanie o zadowolenie z wyboru uczelni i jednostki, najczęściej padają odpowiedzi wyrażające najwyższy stopień zadowolenia (Rys. 6.7). Na wykresie można zauważyć również, że odsetki niezadowolonych są naprawdę niewielkie. Wydaje się to naturalne, ponieważ osoby zdecydowanie niezadowolone z wyboru uczelni lub jednostki po prostu ją zmieniają. W badaniu wzięły udział osoby studiujące na ostatnim roku studiów I stopnia, a więc takie, które miały wiele czasu na dokonanie ewentualnych zmian w swoich studiach. Mieliśmy zatem niewielkie szanse na trafienie w tym badaniu na osobę poważnie i fundamentalnie niezadowoloną z wyboru uczelni i kierunku studiów, było jednak stosunkowo wiele osób wyrażających rozmaite zastrzeżenia i wątpliwości, o czym szerzej napiszemy w kolejnym rozdziale.

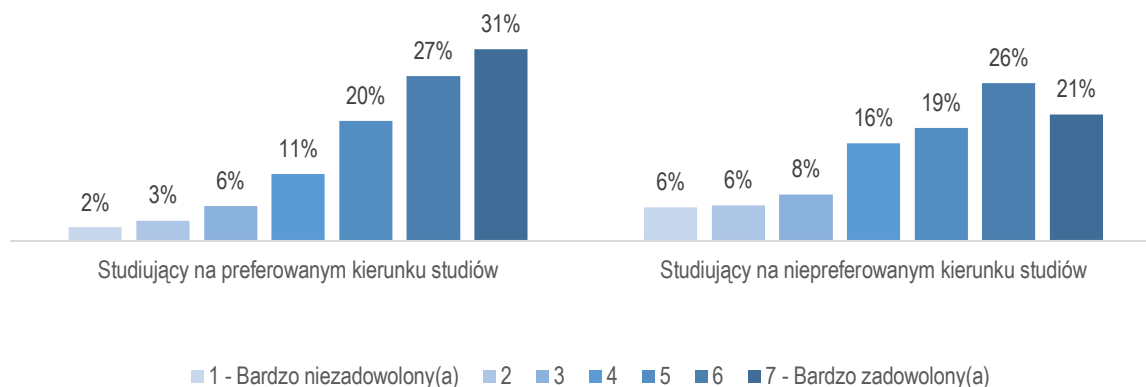
Rysunek 6.7. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego i z wyboru jednostki jako miejsca studiowania

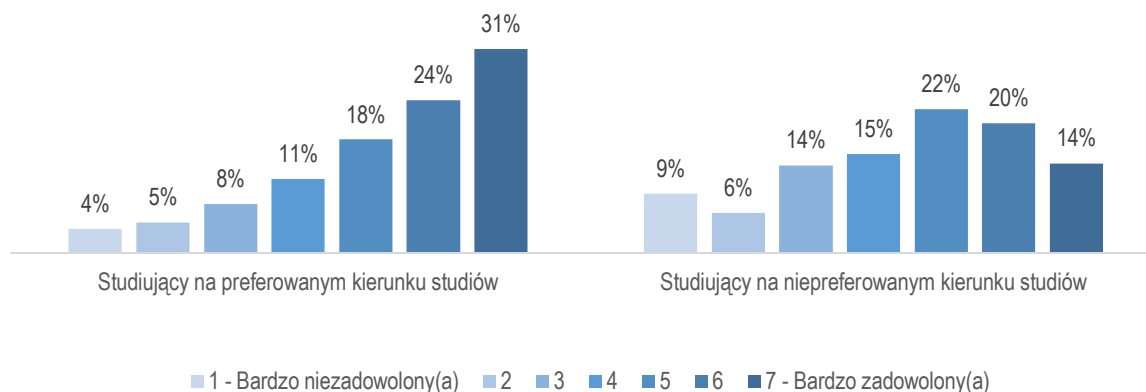
Obie oceny są ze sobą dość silnie skorelowane (współczynnik korelacji Pearsona wynosi 0,74), co oznacza, że osoby zadowolone z wyboru uczelni są równocześnie zadowolone z wyboru jednostki i odwrotnie.

Na poziom zadowolenia osób studiujących z uczelni, jak również z jednostki wpływało to, czy dana osoba studiowała na tym kierunku, na który najbardziej chciała się dostać, czy też studiowany obecnie kierunek był dalej na liście preferencji. Rozkłady poziomu satysfakcji z wyboru uczelni i jednostki w obu omawianych sytuacjach pokazują Rys. 6.8 i Rys. 6.9.

Rysunek 6.8. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego jako miejsca studiowania w zależności od tego, czy studiowany kierunek był najbardziej preferowany

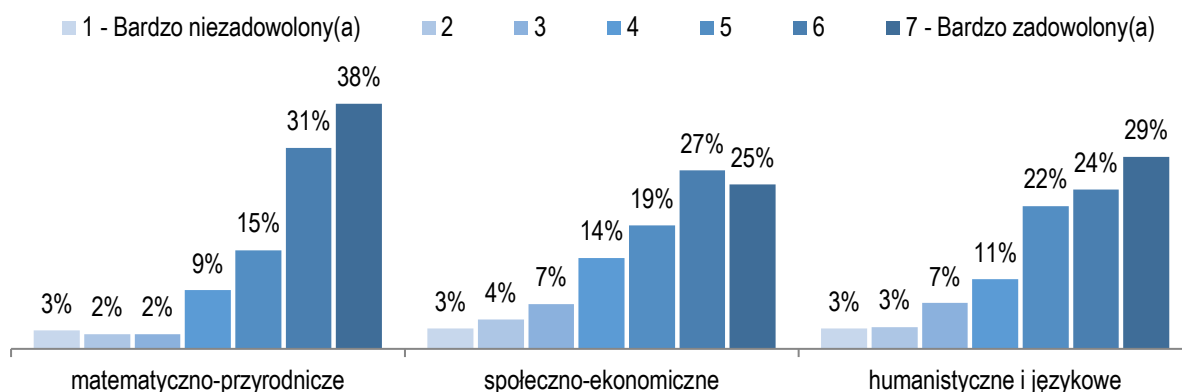
Rysunek 6.9. Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania w zależności od tego, czy studiowany kierunek był najbardziej preferowany

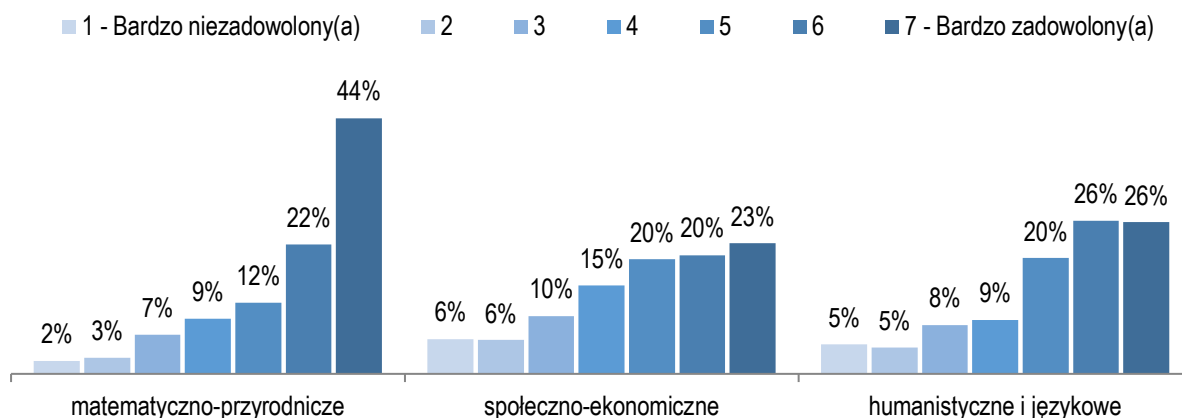
Osoby studiujące na preferowanym kierunku są najczęściej bardzo zadowolone z dokonanego wyboru studiów, warto jednak zwrócić uwagę na to, że również te osoby, które z różnych przyczyn nie studiują na najbardziej preferowanym kierunku, częściej są z tych studiów zadowolone niż niezadowolone. W tej ostatniej grupie 66% wyraziło zadowolenie z wyboru Uniwersytetu (suma odsetków wskazań wartości 5, 6 i 7 na skali zadowolenia), a 56% – zadowolenie z wyboru jednostki.

Kolejną cechą różnicującą poziom zadowolenia ze studiów był obszar kształcenia. Różnice ze względu na obszar kształcenia ujawniły się szczególnie w przypadku zadowolenia z wyboru jednostki. Przedstawia to Rys. 6.11.

Rysunek 6.10. Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu Warszawskiego jako miejsca studiowania w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia

Rysunek 6.11. Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania w grupach wyróżnionych ze względu na obszar kształcenia

Osoby studiujące nauki matematyczno-przyrodnicze wyróżniały się szczególnie wysokim odsetkiem osób bardzo zadowolonych z dokonanego wyboru jednostki i niewielkim procentem niezadowolonych. W naukach społecznych i humanistycznych rozkłady poziomu zadowolenia były do siebie bardzo podobne, choć studium nauki humanistyczne mieli nieco

większą skłonność do wyrażania satysfakcji zarówno z wyboru uczelni jak kierunku w porównaniu z osobami studiującymi nauki społeczne.

6.2.1. Czynniki oddziałujące na zadowolenie z wyboru jednostki

Analiza statystyczna odpowiedzi na pytania o zadowolenie z wyboru jednostki oraz ocen poszczególnych aspektów studiowania pozwala na wskazanie tych elementów, które najsilniej oddziałują na poziom satysfakcji osób studiujących z podjętych studiów.

Tabela 6.2. przedstawia współczynniki korelacji zadowolenia z wyboru jednostki z oceną jakości kształcenia oraz zadowolenia ze wszystkich aspektów studiowania, o które pytaliśmy w ankiecie.

Tabela 6.2. Współczynniki korelacji (Pearsona) zadowolenia z wyboru jednostki jako miejsca studiowania z oceną różnych aspektów studiowania w jednostce

Aspekty studiowania w jednostce	Współczynniki korelacji z oceną zadowolenia z wyboru jednostki
Ocena jakości kształcenia w jednostce:	0,74
ASPEKTY ZWIĄZANE ZE ZDOBYWANIEM WIEDZY	
Sposób prowadzenia zajęć	0,66
Tematyka studiów	0,61
Możliwość rozwoju naukowego na uczelni	0,56
Poziom wymagań stawianych studentom	0,37
ORGANIZACJA I INFRASTRUKTURA	
Organizacja studiów	0,62
Wsparcie uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem	0,53
Warunki lokalowe	0,37
System rejestracji na zajęcia	0,36
Dostęp do internetu w budynkach uczelni	0,23
Możliwość łączenia studiów z pracą zarobkową	0,22
RELACJE MIĘDZYLUDEKIE	
Relacje z kadrą akademicką	0,62
Relacje z pracownikami administracji jednostki	0,47
Relacje z innymi studentami	0,38
Studenckie życie towarzyskie	0,36

Czynniki najważniejsze z punktu widzenia zadowolenia ze studiów to: opinia o jakości kształcenia, a także ocena sposobu prowadzenia zajęć, tematyki studiów, organizacji studiów i relacji z kadrą akademicką. Najmniej istotne z punktu widzenia wpływu na zadowolenie

z wyboru jednostki są dostęp do internetu w budynkach uczelni oraz ocena możliwości łączenia studiów z pracą zarobkową. Zwracamy uwagę, że chodzi tu o wpływ (korelację) poszczególnych czynników na zadowolenie osób studiujących z dokonanego wyboru jednostki, w której studiują. Sam czynnik związany z możliwością pracy równoległe ze studiami okazał się szczególnie ważny dla studentów i studentek nauk społecznych.

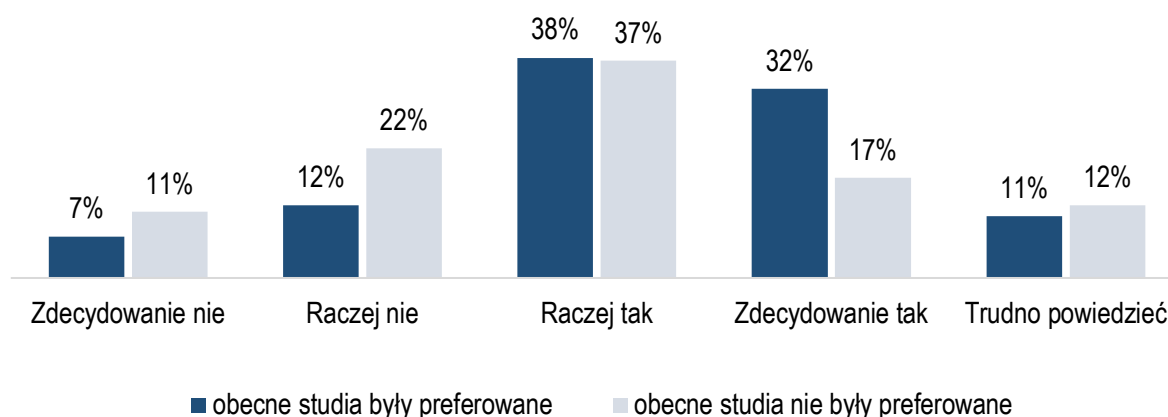
6.3. Pośrednie wskaźniki zadowolenia ze studiów

O zadowoleniu bądź niezadowoleniu ze studiów możemy wnioskować pośrednio na podstawie gotowości osób badanych do polecenia swoich studiów znajomym maturzystom i maturzystkom.

Dwie trzecie uczestniczących w badaniu ilościowym odpowiedziało, że poleciliby znajomym swoje studia, 23% odpowiedziało, że „zdecydowanie nie” lub „raczej nie”. Osoby studiujące na kierunkach matematyczno-przyrodniczych wyróżniały się odsetkiem osób gotowych polecić swoje studia (75%), a co za tym idzie – odsetek negatywnych odpowiedzi na to pytanie był wśród tych osób wyraźnie mniejszy niż na innych kierunkach: 15%, podczas gdy wśród pozostałych studiujących co czwarty (25%) nie był gotów polecić swoich studiów.

Osoby studiujące na kierunku, na który najbardziej chciały się dostać były bardziej skłonne polecać swoje studia niż ci, dla których obecny kierunek nie był preferowany (Rys. 6.12). Warto jednak zauważyć, że nawet wśród tych ostatnich ponad połowa (54%) zadeklarowała, że poleciłaby swoje obecne studia znajomemu maturzyście.

Rysunek 6.12. Gotowość do polecenia swoich studiów w zależności od tego, czy były one preferowane w momencie rekrutacji, czy też nie

7. Dalsze plany edukacyjne

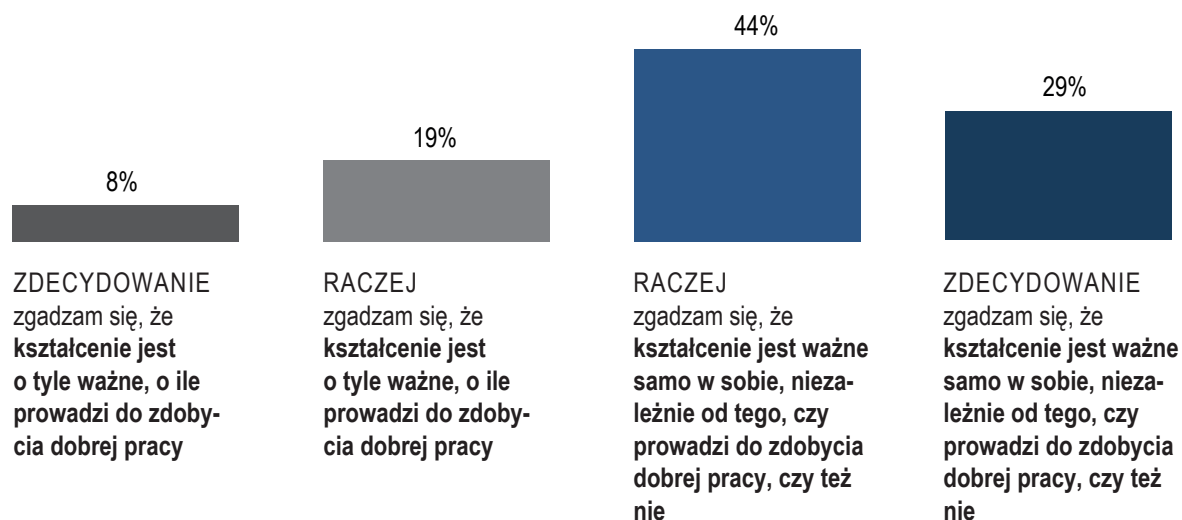
Plany edukacyjne po ukończeniu studiów I stopnia to jedno z najważniejszych zagadnień wśród tych, którym poświęcone było niniejsze badanie. Pytaliśmy zarówno o plany krótkoterminowe, czyli po ukończeniu bieżących studiów I stopnia, jak i długoterminowe – czyli o docelowy poziom wykształcenia i pracę.

Niniejszy rozdział odpowiada także na pytanie o to, jakie są uwarunkowania podejmowania i niepodjęmowania studiów II stopnia przez absolwentów studiów I stopnia i na jakiej uczelni osoby badane chciałyby studiować na poziomie magisterskim, jeśli zamierzają to zrobić.

Zanim jednak przedstawimy plany kontynuacji studiów lub wyjścia na rynek pracy przez osoby kończące studia I stopnia, zatrzymamy się na zagadnieniu znaczenia wykształcenia uniwersyteckiego dla uczestników i uczestniczek naszego badania.

W ankiecie znalazły się dwa stwierdzenia dotyczące tej kwestii: *A. Kształcenie jest o tyle ważne, o ile prowadzi do zdobycia dobrej pracy* i *B. Kształcenie jest ważne samo w sobie, niezależnie od tego, czy prowadzi do zdobycia dobrej pracy, czy też nie*. Zadaniem osób wypełniających ankietę było ustosunkowanie się do tych stwierdzeń, czyli wskazanie, z którym z nich się zgadzają (oraz – czy zgadzają się z nim „zdecydowanie”, czy „raczej”). Rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentuje Rys. 7.1.

Rysunek 7.1. Opinie o wartości kształcenia

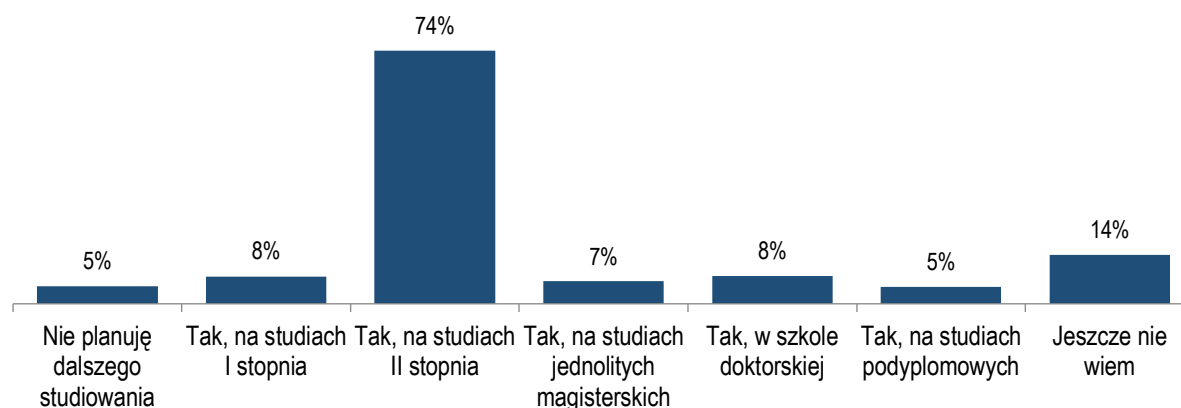

Jak widać, dla większości osób kończących studia I stopnia wykształcenie jest wartością samą w sobie. Na samoistną jego wartość szczególnie często wskazywały osoby studiujące na kierunkach z obszaru nauk humanistycznych (36%), a najrzadziej – osoby studiujące nauki społeczne (25%).

7.1. Plany po ukończeniu obecnych studiów

W końcu pierwszego semestru ostatniego roku studiów licencjackich (ankietowanie prowadzono w grudniu 2022) co dwudziesta badana osoba (5%) nie planowała dalszego studiowania po studiach pierwszego stopnia, a 14% nie wiedziało jeszcze, co zamierzają robić. Pozostałe osoby wybierały różne formy kontynuacji kształcenia, przy czym najczęściej było to podjęcie studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia (Rys. 7.2).

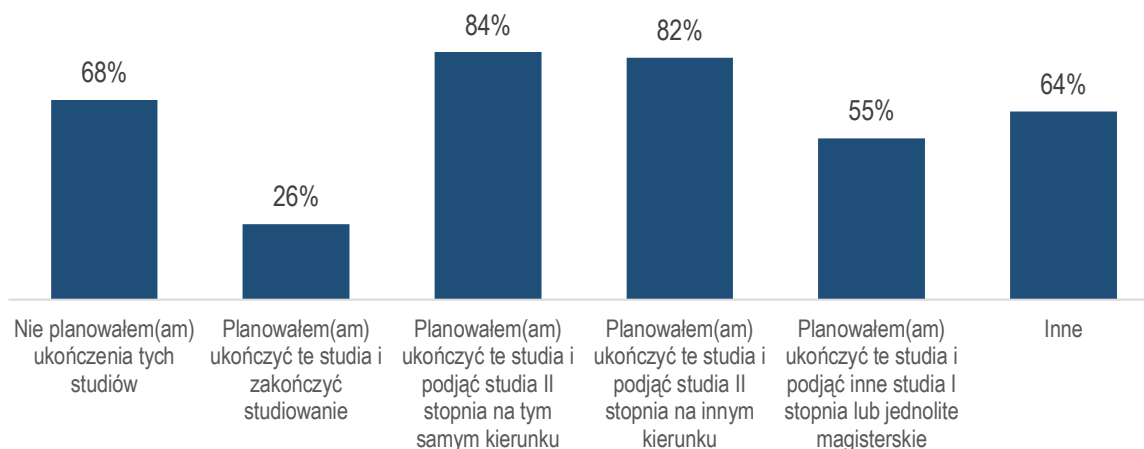
Rysunek 7.2. Plany po ukończeniu obecnych studiów

Uwaga: Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż można było wskazać więcej niż jedną opcję

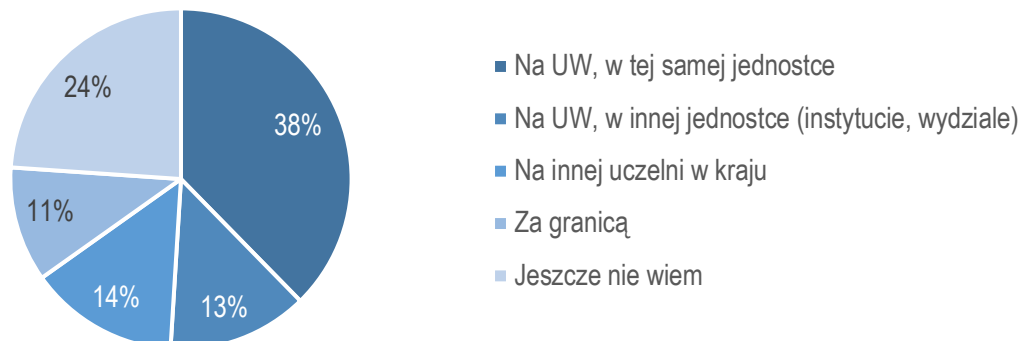
Jeśli zestawimy te odpowiedzi z deklaracjami na temat planów, jakie osoby badane miały przed trzema laty, czyli w chwili podejmowania studiów pierwszego stopnia, dostrzegamy chęć konsekwentnej realizacji przyjętej strategii. Jak wspominaliśmy, trzy czwarte badanych rozpoczynało studia I stopnia z zamiarem podjęcia później studiów II stopnia – część chciała studiować na drugim stopniu na tym samym kierunku (51%), a część – przejść na inny kierunek (24%). W tych grupach najczęściej deklarowano realizację zamiaru podjęcia studiów II stopnia. Konsekwentni byli również w większości ci, którzy rozpoczęli studia z przekonaniem, że chcą zakończyć studiowanie na I stopniu: tylko co czwarta z tych osób planuje obecnie podjąć studia II stopnia (Rys. 7.3).

Rysunek 7.3. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na plany układane w momencie rozpoczynania studiów I stopnia

Większość planujących dalsze kształcenie zamierzała pozostać na Uniwersytecie Warszawskim (51%), ale co czwarta osoba zadeklarowała chęć zmiany uczelni na inną uczelnię w kraju (14%) lub za granicą (11%).

Rysunek 7.4. Gdzie osoby badane zamierzają podjąć kolejne studia?

Częstość deklaracji podjęcia studiów II stopnia nie była praktycznie zróżnicowana ze względu na obszar kształcenia, natomiast chęć pozostania na UW – była. Osoby studiujące nauki przyrodnicze i ścisłe częściej niż osoby z innych obszarów kształcenia wskazywały studia na UW w tej samej jednostce i wyraźnie rzadziej – chęć przeniesienia się na inną uczelnię w kraju. Z kolei studentki i studenci nauk społecznych dość często (w porównaniu z innymi) deklarowali zamiar kontynuowania studiów na innej uczelni w kraju (20%, podczas gdy w grupie studiujących nauki przyrodnicze było to 4%, a humanistyczne – 11%). Wyróżniali się

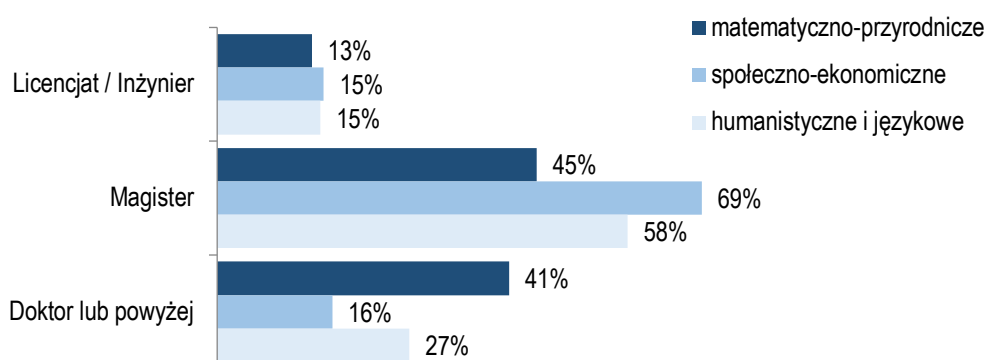
też odsetkiem niezdecydowanych – 27%, gdy wśród osób studiujących nauki przyrodnicze niezdecydowanych było 16%, a wśród „humanistów” – 22%.

W badaniach jakościowych (prowadzonych równoległe z badaniem ankietowym) studenci i studentki nauk społecznych objaśniali, że ich relatywnie często deklarowana chęć zmiany jednostki na studia drugiego stopnia nie wynika z braku satysfakcji z dotychczasowych studiów, ale z przekonania, że powinni rozwijać się i poznawać nowe obszary nauk społecznych. Uważali, że dzięki temu zwiększają swoje kompetencje.

Osoby studiujące kierunki przyrodnicze sądziły z kolei, że zwiększaniu kompetencji sprzyja podejmowanie studiów magisterskich na tym samym kierunku, co studia licencjackie. Mówili, że to pozwala im udoskonalić umiejętności i pogłębić wiedzę, którą zdobyli na studiach I stopnia i dzięki temu mogą „zbliżyć się do prawdziwej nauki”. Sądzi, że pięcioletnie studia to najbardziej skuteczny sposób przygotowania się do pełnienia ról zawodowych związanych z obszarem, w którym zdobywają wykształcenie.

Większość osób uczestniczących w ankiecie (61%) zadeklarowało, że ich celem długofalowym (docelowym wykształceniem) jest uzyskanie dyplomu magistra, a co czwarta osoba (24%) myślała o doktoracie. Te plany były wyraźnie związane z obszarem kształcenia, przy czym odsetek osób zamierzających zakończyć studiowanie na pierwszym stopniu był mniej więcej jednakowy we wszystkich obszarach kształcenia, natomiast studenci i studentki kierunków ścisłych i przyrodniczych częściej niż inni planowali zdobycie stopnia doktora lub wyższego. Również na kierunkach humanistycznych doktorat był dość popularny, natomiast wśród studiujących nauki społeczne jedynie co siódma osoba planowała zdobycie stopnia doktora lub wyższego.

Rysunek 7.5. Docelowy poziom wykształcenia w zależności od obszaru kształcenia

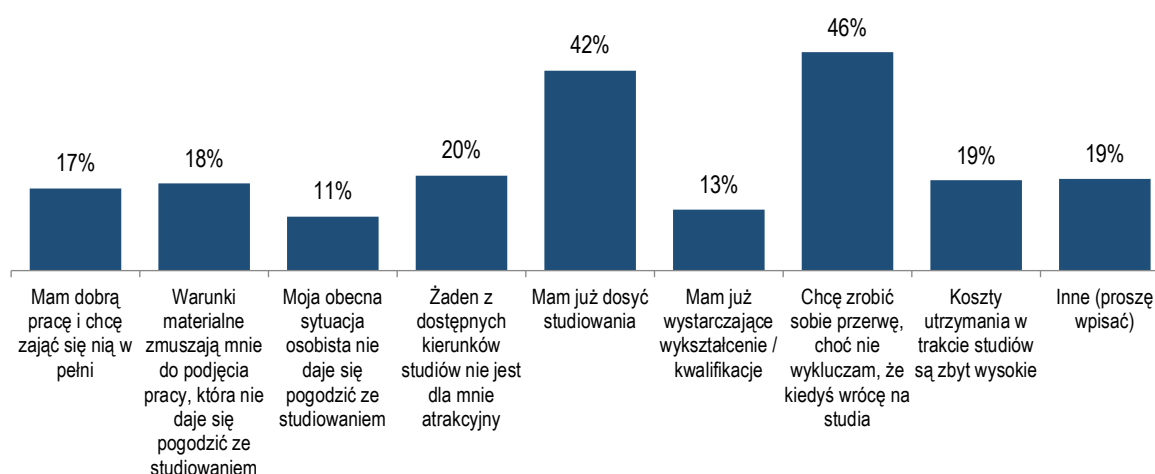
7.2. Uwarunkowania podejmowania studiów II stopnia

Wśród możliwych ścieżek edukacyjnych po ukończeniu studiów I stopnia, szczególną uwagę poświęcamy tej, która prowadzi na studia II stopnia. W tym rozdziale prezentujemy uwarunkowania podjęcia decyzji o kontynuacji kształcenia na studiach II stopnia, czyli czynniki sprzyjające lub utrudniające rekrutowanie się na studia II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia.

Jak już wspominaliśmy, 74% badanych zamierza podjąć studia II stopnia po ukończeniu swoich obecnych studiów. Kolejne 14% wszystkich osób uczestniczących w badaniu, czyli nieco poniżej połowy tych, którzy nie planują teraz studiów magisterskich, nie wyklucza powrotu na studia po przerwie. Wynika z tego, że bardzo znacząca większość osób, które w momencie realizacji badania były na studiach I stopnia, przejawia zainteresowanie kontynuacją swojej ścieżki edukacyjnej na studiach II stopnia.

Rysunek 7.6 prezentuje przyczyny rezygnacji z podejmowania studiów II stopnia wskazane przez osoby nieplanujące studiów II stopnia. Jak widać, najczęściej wskazywaną przyczyną rezygnacji (czasowej) z podejmowania kolejnych studiów jest chęć zrobienia sobie przerwy. Zwracamy przy tym uwagę, że na tym rysunku 100% stanowią osoby, które odpowiedziały, że nie planują studiów II stopnia. Było ich w naszym badaniu 291.

Rysunek 7.6. Przyczyny niepodejmowania studiów II stopnia

Uwaga: Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż można było wybrać do 3 powodów niepodejmowania studiów II stopnia

Osoby, które wybrały kategorię „inne”, najczęściej pisały o braku zdecydowania związanego ze zmianą planów zawodowych i edukacyjnych w trakcie studiów lub o zamiarze poszukania dobrej pracy. Niektórzy krytykowali ofertę kierunków na drugim stopniu: *nie wiem jaki kierunek wybrać, żeby dowiedzieć się jeszcze czegoś nowego, a nie uczyć to samo*, było też kilka wypowiedzi na temat tego, że studia były dużym obciążeniem psychicznym i dlatego osoby te nie decydują się już na żadną formę kontynuacji kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim.

Można też zauważyć, że zmienia się rynek pracy i zmieniają się oczekiwania pracodawców w zakresie wykształcenia kandydatów na pracowników. Uczestnicy i uczestniczki badania nie wspominali o tej kwestii w odpowiedziach na otwarte pytania ankiety, ale to zagadnienie pojawiło się w badaniach jakościowych⁷. Dawniej synonimem wyższego wykształcenia był dyplom magistra. Dziś sytuacja wygląda bardzo różnie zależnie od branży – tym można objaśniać relatywnie częstą chęć zrobienia sobie przerwy w studiowaniu, by mieć czas na zorientowanie się na rynku pracy.

W badaniu uwzględniono rozmaite czynniki, które mogą mieć wpływ na decyzję o kontynuowaniu kształcenia na studiach II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia. Można te czynniki podzielić na demograficzno-rodzinne (płeć, wiek, pozostawanie w związku), związane z kapitałem kulturowym (poziom wykształcenia rodziców) i ekonomiczne (sytuacja finansowa, źródła utrzymania, konieczność utrzymywania dzieci lub innych członków rodziny, miejsce zamieszkania).

7.2.1. Uwarunkowania demograficzne i rodzinne

Blisko 2/3 osób uczestniczących w badaniu stanowiły kobiety. Były one równocześnie nieco rzadziej niż mężczyźni zainteresowane podjęciem studiów II stopnia – 73% kobiet zadeklarowało taki zamiar, podczas gdy wskaźnik ten wśród mężczyzn wynosił 77%. Wśród osób, które wskazały inną płęć, odsetek zainteresowanych studiami II stopnia był najniższy i wynosił 71%. Tę ostatnią wartość należy jednak traktować bardzo ostrożnie, gdyż grupa ta była nieliczna (31 osób), więc jedna osoba stanowiła ponad 3% tej zbiorowości.

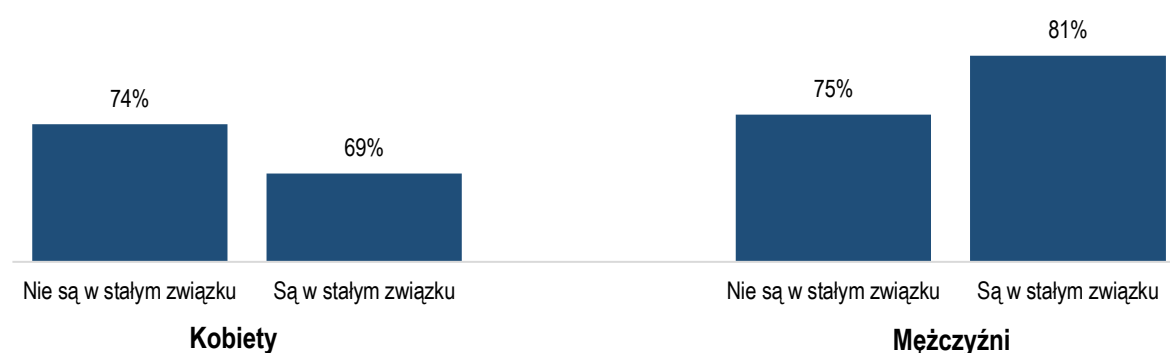
⁷ Na te zmiany zwraca uwagę coraz więcej osób poszukujących pracy i badaczy. Patrz np. Anita Błaszczak, *Pracodawcy coraz rzadziej pytają o dyplom wyższej uczelni, ale...* Rzeczpospolita, 17.11.2019 <https://www.rp.pl/rynek-pracy/art1026351-pracodawcy-coraz-rzadziej-pytaja-o-dyplom-wyzszej-uczelni-ale>

Na decyzję o studiach drugiego stopnia wpływał też wiek – osoby urodzone przed rokiem 2000 znacznie rzadziej (68%) planowały studia II stopnia niż osoby młodsze (79%).

Pozostawanie w stałym związku (formalnym lub nieformalnym) oddziaływało na mężczyzn inaczej niż na kobiety (wystąpiła interakcja statusu rodzinnego z płcią). Kobiety w związkach rzadziej deklarowały zamiar podjęcia studiów II stopnia niż kobiety niebędące w związku, a wśród mężczyzn było odwrotnie – ci w związku wyraźnie częściej planowali studia II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia. Pokazuje to rys. 7.7.

Rysunek 7.7. Odsetki osób deklarujących zamiar podjęcia studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na płeć i status rodzinny

7.2.2. Kapitał kulturowy i uwarunkowania ekonomiczne

Różne badania wskazują, że kapitał kulturowy wyniesiony z domu ma w Polsce bardzo duże znaczenie dla pozycji osoby na rynku pracy⁸. Z tego względu w naszym badaniu znalazły się wskaźniki kapitału kulturowego osób badanych. Wskaźnikami tymi był poziom wykształcenia matki i poziom wykształcenia ojca osoby badanej. Sądziłyśmy, że wykształcenie rodziców może mieć wpływ na to, czy studenci i studentki decydują się na podjęcie studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia.

Zgodnie ze złożonymi w ankietach deklaracjami, ok. 66% badanych pochodziło z rodzin, w których matka miała wyższe wykształcenie, a 57% – z rodzin, w których ojciec miał wyższe wykształcenie. Wyższe wykształcenie obojga rodziców wskazało 48% studentek i studentów, którzy wypełnili ankietę.

⁸ Patrz np. Krzysztof Czarnecki, 2015, *Uwarunkowania nierówności horyzontalnych w dostępie do szkolnictwa wyższego w Polsce*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe”, 1(45).

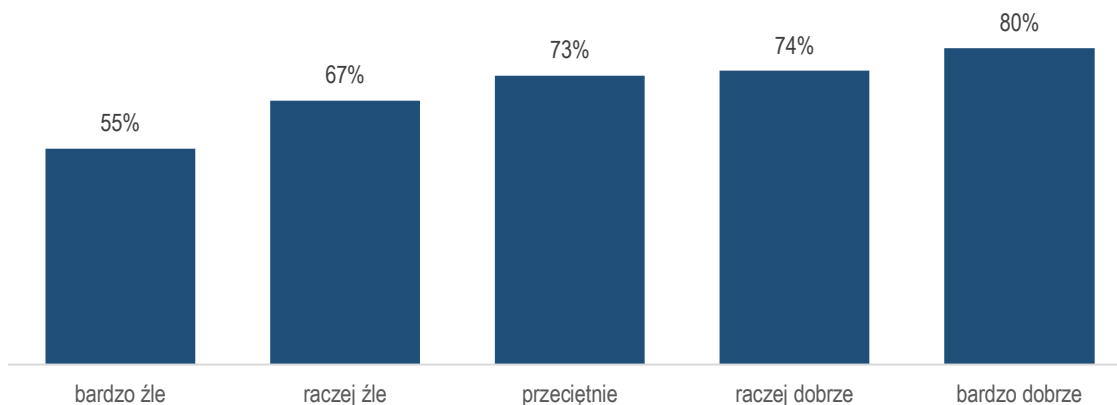
Okazało się, że poziom wykształcenia rodziców praktycznie nie ma wpływu na decyzje osób studiujących, a w każdym razie nie ujawnia się to w sposób statystycznie znaczący. Badane było zarówno oddziaływanie poziomu wykształcenia każdego z rodziców oddzielnie, jak interakcja wykształcenia każdego z rodziców z płcią osoby badanej. Nie stwierdziliśmy żadnego statystycznie znaczącego oddziaływania. W grupie osób, których oboje rodzice mają wyższe wykształcenie poziom zainteresowania podjęciem studiów II stopnia był nieznacznie wyższy niż wśród pozostałych badanych, co ilustruje Rys. 7.8.

Rysunek 7.8. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na wykształcenie rodziców

Stwierdziliśmy natomiast oddziaływanie czynników ekonomicznych na decyzje edukacyjne studentów i studentek. Dość wyraźnie zaznaczał się wpływ samooceny sytuacji finansowej, co ilustruje Rys. 7.9. Wśród oceniających sytuację bardzo źle, niewiele ponad połowa jest zainteresowana studiami II stopnia, podczas gdy w grupie oceniających ją bardzo dobrze – aż 80%.

Rysunek 7.9. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na samoocenę sytuacji finansowej

Widać też wyraźnie, że podejmowaniu studiów II stopnia sprzyja wsparcie finansowe ze strony rodziny oraz możliwość utrzymywania się ze stypendiów. Osoby utrzymujące się z własnej pracy relatywnie najrzadziej wyrażały chęć studiowania na II stopniu po ukończeniu swoich obecnych studiów (Rys. 7.10).

Warto równocześnie podkreślić, że wyniki tego badania nie wskazują, by sam fakt podejmowania aktywności zawodowej równoległe ze studiami obniżał zainteresowanie studiami II stopnia. Dzieje się tak dopiero wówczas, gdy dochody z tej pracy są głównym źródłem utrzymania osoby badanej.

W momencie badania pracowało zawodowo 55% studentek i studentów, którzy wypełnili ankietę. Najczęściej robiły to osoby studiujące kierunki społeczne (62%), a najrzadziej – matematyczno-przyrodnicze (43%).

Rysunek 7.10. Odsetki osób planujących podjęcie studiów II stopnia w grupach wyróżnionych ze względu na główne źródło utrzymania

Konieczność wspierania finansowego innych osób (dzieci, rodziców, innych osób z rodziny) obniżała zainteresowanie studiami II stopnia, ale dotyczyło to jedynie 4% badanych studentów i studentek. Pozostałe 96% nie musiało nikogo utrzymywać ani udzielać wsparcia finansowego.

Nie stwierdzono znaczącego oddziaływania miejsca zamieszkania (zamieszkanie w Warszawie lub poza nią) na zainteresowanie podjęciem studiów II stopnia.

7.2.3. Zadowolenie ze studiów a podejmowanie studiów II stopnia

Jak wspominaliśmy we wprowadzeniu do Rozdziału 6, znaczącym czynnikiem wpływającym na decyzję o kontynuacji kształcenia na studiach II stopnia, jest zadowolenie ze studiów (Rys. 6.1). Wykres ten pokazuje także, że zadowolenie z wyboru jednostki wydaje się oddziaływać silniej niż zadowolenie z wyboru uczelni. Faktycznie, współczynnik korelacji (Spearmana)⁹ między deklaracją podjęcia studiów II stopnia a zadowoleniem ze studiów przyjmuje większą wartość, gdy pytamy o zadowolenie z wyboru jednostki (0,244) niż w przypadku zadowolenia z wyboru uczelni (0,222) i są to najsilniej oddziałujące czynniki.

Badanie korelacji pozwala na wskazanie tych aspektów studiowania, z których satysfakcja w największym stopniu oddziałuje na decyzję o kontynuowaniu studiów.

Tabela 7.1. Tabela korelacji zadowolenia z różnych aspektów studiowania z deklaracją chęci podjęcia studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia.

Czynniki związane ze studiowaniem	Współczynnik korelacji (Spearmana)
Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania	0,244
Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu jako miejsca studiowania	0,222
Możliwość rozwoju naukowego na uczelni	0,174
Tematyka studiów	0,164
Studenckie życie towarzyskie	0,151
Sposób prowadzenia zajęć	0,149
Relacje z kadrami akademicką	0,138
Organizacja studiów	0,134
Warunki lokalowe	0,126
Relacje z innymi studentami	0,119
Poziom wymagań stawianych studentom	0,107
Relacje z pracownikami administracji jednostki	0,107
Wsparcie uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem	0,102
Dostęp do internetu w budynkach uczelni	0,091
System rejestracji na zajęcia	0,069
Możliwość łączenia studiów z pracą zarobkową	0,042

Jeśli bierzemy pod uwagę całą badaną zbiorowość, to dla decyzji kontynuowania studiów na II stopniu ma znaczenie – oprócz wspomnianego już zadowolenia z wyboru jednostki i uczelni – ocena takich aspektów studiowania jak: możliwość rozwoju naukowego na uczelni,

⁹ Ze względu na to, że zadowolenie ze studiów to zmienna o charakterze porządkowym, zastosowano współczynnik korelacji rangowej, odpowiedni dla tego poziomu pomiaru.

tematyka studiów, studenckie życie towarzyskie oraz sposób prowadzenia zajęć (Tab. 7.1). Pozostałe aspekty mają mniejsze znaczenie. Najmniej istotne okazało się zadowolenie z następujących aspektów: dostęp do internetu w budynkach uczelni, system rejestracji na zajęcia oraz możliwość łączenia studiów z pracą zarobkową.

Jeśli analizę korelacji przeprowadzić odrębnie dla każdego z trzech obszarów kształcenia – obraz jest zróżnicowany (Tab. 7.2).

Tabela 7.2. Tabela korelacji* zadowolenia z różnych aspektów studiowania z deklaracją chęci podjęcia studiów II stopnia po ukończeniu studiów I stopnia – w podziale według obszarów kształcenia.

Czynniki związane ze studiowaniem	Współczynnik korelacji (Spearmana)
Kierunki matematyczno-przyrodnicze	
Wsparcie uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem	0,200
Relacje z pracownikami administracji jednostki	0,196
Sposób prowadzenia zajęć	0,171
Relacje z innymi studentami	0,125
Relacje z kadrami akademicką	0,122
Kierunki społeczno-ekonomiczne	
Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania	0,259
Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu jako miejsca studiowania	0,243
Tematyka studiów	0,159
Studenckie życie towarzyskie	0,152
Możliwość rozwoju naukowego na uczelni	0,149
Organizacja studiów	0,148
Sposób prowadzenia zajęć	0,145
Kierunki humanistyczne i językowe	
Zadowolenie z wyboru jednostki jako miejsca studiowania	0,236
Zadowolenie z wyboru Uniwersytetu jako miejsca studiowania	0,213
Tematyka studiów	0,190
Możliwość rozwoju naukowego na uczelni	0,190
Studenckie życie towarzyskie	0,188
Relacje z innymi studentami	0,143

* Uwzględniono jedynie te czynniki, dla których korelacja zadowolenia z deklaracją podjęcia studiów II stopnia była istotna statystycznie na poziomie co najmniej $p = 0,05$.

W szczególności wyróżniają się studenci kierunków matematyczno-przyrodniczych, dla których największe znaczenie ma wsparcie uczelni w trudnych sytuacjach związanych ze studiowaniem oraz zadowolenie z relacji międzyludzkich. Na pozostałych kierunkach na zamiar studiowania na studiach II stopnia najsilniej oddziaływało zadowolenie z wyboru

jednostki i uczelni. Różnica wynika z tego, że studenci kierunków matematyczno-przyrodniczych byli bardzo mało zróżnicowani, jeśli chodzi o zadowolenie z wyboru jednostki i uczelni – niemal wszyscy wyrażali bardzo wysoki poziom zadowolenia. Na pozostałych kierunkach zróżnicowanie opinii w tej kwestii było większe.

Warto zwrócić uwagę, że na kierunkach społecznych i humanistycznych istotne znaczenie miały czynniki bezpośrednio związane ze zdobywaniem wiedzy – tematyka studiów i możliwość rozwoju naukowego na uczelni.

Z kolei system rejestracji na zajęcia, który dość często był krytykowany i zbierał raczej niskie oceny, równocześnie jest w niewielkim stopniu powiązany z decyzjami osób studiujących odnośnie do kontynuowania kształcenia na studiach II stopnia bądź rezygnacji zeń – i tak jest we wszystkich obszarach kształcenia.

Wyniki analizy danych jakościowych

8. O badaniu jakościowym

Na część jakościową badania pt. *Przejście między etapami kształcenia* składają się odpowiedzi na pytania otwarte zadane w ankiecie skierowanej do studentek i studentów ostatniego roku studiów I stopnia oraz wyniki zogniskowanych wywiadów grupowych i wywiadów indywidualnych, w których uczestniczyły osoby studiujące zarówno na ostatnim roku studiów I stopnia, jak na pierwszym roku studiów II stopnia. Wywiady prowadzono w okresie grudzień 2022-styczeń 2023.

Swobodne wypowiedzi osób uczestniczących w badaniu ankietowym dotyczyły uzasadnienia odpowiedzi na pytania o **zadowolenie z wyboru jednostki i uczelni**. Należy stwierdzić, że korzystano z tej możliwości stosunkowo chętnie – 56% uczestników i uczestniczek badania zamieściło jakąś wypowiedź. Najmniej chętnie na pytania otwarte odpowiadały osoby studiujące nauki społeczne (52%), w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych otrzymaliśmy wypowiedzi od 60% osób uczestniczących w badaniu, zaś w obszarze nauk humanistycznych – od 62%.

Wywiady grupowe i indywidualne miały odpowiedzieć na dwa główne pytania badawcze.

1. **Jak przedstawia się proces podejmowania decyzji o ścieżce edukacyjnej?** Chodziło tu o opisanie i wskazanie kluczowych momentów tego procesu, najważniejszych czynników branych pod uwagę przez osoby studiujące oraz „punktów zwrotnych” podejmowania decyzji przez osoby kończące I stopień studiów.
2. **Jakie są uwarunkowania kończenia lub niekończenia studiów I stopnia oraz podjęcia lub niepodjęcia studiów II stopnia?** Staraliśmy się zrekonstruować proces dochodzenia do dyplomu na studiach I stopnia i dalszą ścieżkę. Badaliśmy, jakie sytuacje prowadzą do jakich wyborów edukacyjnych lub do zakończenia edukacji. W obszarze zainteresowania badawczego było także to, jakie studia II stopnia byłyby atrakcyjne, np. z punktu widzenia równoległej pracy zawodowej.

Wywiady grupowe prowadzone były w odpowiednio do tego przygotowanych pomieszczeniach na Uniwersytecie Warszawskim. Planowano przeprowadzenie 6 wywiadów grupowych, po dwa w każdym z trzech obszarów kształcenia: jeden wywiad z osobami studiującymi na ostatnim roku studiów I stopnia i jeden – ze studentami i studentkami studiów II stopnia.

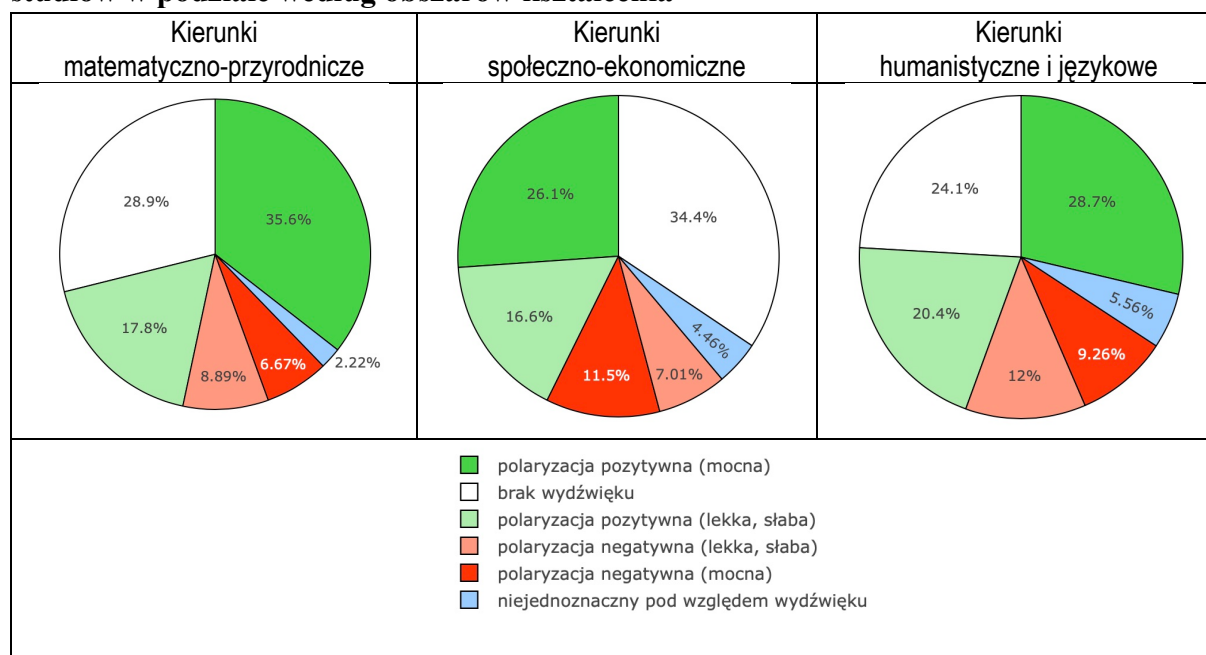
Ze względu na różne czynniki natury organizacyjnej, planu badawczego nie udało się w pełni zrealizować i zostały wprowadzone modyfikacje mające na celu zebranie wystarczającej ilości danych tak, aby możliwe było wnioskowanie i poszukiwanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Głównymi przeszkodami utrudniającymi rekrutację były: okres świąteczny i związane z nim wyjazdy studentów i studentek do domu rodzinnego (w grudniu 2022) oraz sesja egzaminacyjna w końcu semestru zimowego 2022-2023, która zniechęcała osoby studiujące do angażowania się w aktywności niezwiązane bezpośrednio z procesem studiowania.

9. Obraz Uniwersytetu w swobodnych wypowiedziach osób studiujących

W odpowiedzi na prośbę o uzasadnienie opinii wyrażonej w pytaniach zamkniętych uzyskano 629 wypowiedzi – wypowiedziało się więc 56% uczestniczek i uczestników badania ankietowego. Część tych wypowiedzi była bardzo lakoniczna, np. „nie mam szczególnych uwag do studiowania”, niektóre jednak były dość obszerne.

Uzyskane wypowiedzi poddaliśmy automatycznej analizie narzędziami opracowanymi przez konsorcjum CLARIN-PL (<https://clarin-pl.eu>). Narzędzia te pozwalają m.in. na badanie ładunku emocjonalnego zawartego w tekstach.

Rysunek 9.1. Wydzwięk emocjonalny odpowiedzi na pytanie otwarte o zadowolenie ze studiów w podziale według obszarów kształcenia

<https://ws.clarin-pl.eu/sentyment>

Analiza automatyczna pokazała, że generalnie rzecz biorąc wypowiedzi o ładunku pozytywnym przeważały nad wypowiedziami negatywnymi. Najwięcej pozytywnych emocji w stosunku do swoich studiów wyrażały osoby studiujące kierunki matematyczno-przyrodnicze oraz humanistyczne. Jeśli chodzi o „polaryzację negatywną”, to studentki i studenci nauk społecznych stosunkowo najczęściej byli niezadowoleni w stopniu znacznym (polaryzacja negatywna mocna), natomiast wśród osób studiujących kierunki humanistyczne najczęściej

można było spotkać osoby wypowiadające się o swoich studiach z lekko negatywnym zabarwieniem emocjonalnym.

Lektura wypowiedzi studentów i studentek na temat studiów, które właśnie kończą, potwierdza przewagę wypowiedzi o wydźwięku pozytywnym nad negatywnymi. Należy podkreślić, że osoby badane znacznie częściej odnosiły się w swoich wypowiedziach do jednostek (wydziałów / instytutów), w których studiowały niż do Uniwersytetu jako całości.

W wypowiedziach pozytywnych zwracano uwagę na następujące elementy:

- **Atmosfera studiowania:** tzw. „pro-studenckie” nastawienie kadry akademickiej i/lub administracji oraz generalnie przyjazna atmosfera. Osoby studiujące dostrzegają wysiłek wkładany przez prowadzących zajęcia w to, by słuchacze zrozumieli wykładany im materiał.

Nie czuję przynależności do Uniwersytetu, natomiast bardzo utożsamiam się z Wydziałem Fizyki. Studia pochłaniają mnóstwo czasu, co rozumiem, ale jest to obciążające. Jakość kształcenia bardzo zależy od Zakładu, który prowadzi dane zajęcia, natomiast niezależnie od umiejętności dydaktycznych wykładowców (które nie zawsze są wysokie), każdemu bardzo zależy na przyswojeniu przez nas wiedzy i komforcie studiowania. [mat-przyr]

Bardzo podobają mi się wartości Uniwersytetu (równość, otwartość, docenienie kreatywności i inicjatywy) oraz szeroka oferta dydaktyczna (ogony, lektoraty, wf). Super działają też takie jednostki jak BON, Biuro do Współpracy z Zagranicą, Centrum Wolontariatu. Korzystanie z tej oferty jest jeszcze dalej ułatwione przez MISH. To uważam, że jest największą zaletą tej jednostki. [społ]

Wcześniej miałam okazję studiować na innym wydziale na UW i na podstawie owych doświadczeń oceniam że wydział socjologii jest bardzo zaangażowany we wspieranie swoich studentów, profesorowie są bardzo otwarci i nastawieni na pomoc każdemu z nas. Bardzo cieszę się że trafiłam na ten wydział i udało mi się tutaj odnaleźć. [społ]

Aż jest mi żal, że kończę już studia na Artes Liberales. Panuje tu bardzo przyjazna atmosfera, nie jestem anonimowa (jak na drugim wydziale), a szeroki wybór

przedmiotów pozwala mi na wybranie takich, które mnie rzeczywiście interesują. [hum]

Wydział Biologii i UW jako całość to bardzo przyjazne miejsca, co jest szczególnie ważne dla osób z niepełnosprawnością (jak ja). Bardzo podoba mi się, że można robić więcej, niż to jest obowiązkowe (np wyrabiać nadprogramowe przedmioty z oferty wydziału, oguny, wf-y). Podoba mi się też, że mamy dość duże możliwości wybierania przedmiotów, które chcemy zrealizować (choć czasem ciężko jest ułożyć sobie sensowny plan zajęć) [mat-przyr]

- **Możliwość rozwoju intelektualnego:** wysoki poziom nauczania, przekazywanie najwyższego poziomu wiedzy, poszerzanie horyzontów.

Studia na tym wydziale to najciekawsza intelektualna przygoda mojego życia, nie mogę zliczyć ile razy byłem wręcz zachwycony materiałem przedstawianym na zajęciach (a także sposobem prowadzenia zajęć) [mat-przyr]

Uniwersytet Warszawski to jedno z najlepszych miejsc do studiowania w Polsce, nie tylko dlatego, że znajduje się on w stolicy, gdzie możliwości znalezienia pracy w różnych dziedzinach są wysokie, ale też dlatego, że po prostu poziom kształcenia jest na najwyższym poziomie, jeśli chodzi o nasz kraj. Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych ma wspaniałą kadrę (z kilkoma wyjątkami, które zdarzają się wszędzie), która wspiera studentów i ich rozwój. [społ]

Kadra wykładowców jest wykwalifikowana, a także prostudencka. Te studia dużo mnie nauczyły i poszerzyły moje horyzonty. Moje wyobrażenia przed rozpoczęciem studiowania i ówczesne oczekiwania się sprawdziły. Uważam, że wybór tego kierunku na tej uczelni był dla mnie bardzo dobry. Jednym z największych plusów jest program, który wyróżnia się na tle innych wydziałów polonistyki w kraju. [hum]

- **Prestizż** wynikający ze studiowania na najlepszej uczelni w kraju i dostęp do ważnych sieci społecznych, co pomaga później w znalezieniu pracy.

UW jest najlepszą uczelnią w Polsce, zwłaszcza w porównaniu do US, na którym zaczynałam studia. [społ]

Uniwersytet Warszawski to dobra marka, wysoki poziom kształcenia i profesjonalnie przygotowana kadra akademicka. [społ]

Prestiżowa uczelnia, dobrze wygląda w CV, buduje sieć kontaktów, jednocześnie studia nie są zbyt obciążające. [społ]

W wypowiedziach pojawiały się także opinie krytyczne, nie były one jednak dominujące. Najczęściej dotyczyły **kwestii organizacyjnych** – rejestracji na zajęcia i rozkładu zajęć, który utrudnia podejmowanie równoległe pracy zawodowej. Krytykowano także sam **program studiów**, który niektórzy wypowiadający się uważali za przestarzały, mało praktyczny lub chaotyczny. Rzadsze, ale również znaczące były wypowiedzi odnoszące się do **ilości pracy**, którą należy włożyć w studiowanie. Nie wszystkie osoby studiujące były na taką ciężką pracę przygotowane. Można również zauważyć, że te same wydziały były przez jednych studentów bardzo chwalone, a przez innych – dość ostro krytykowane (dotyczyło to w szczególności Wydziału Biologii i Wydziału Chemii).

Dużo rzeczy powtarza się w kółko na kolejnych przedmiotach, część zajęć jest przeładowana teorią i mało co się z nich wynosi – lepiej zamiast kilka razy przerabiać to samo byle jak byłoby podzielić to na kilka ćwiczeń i przerobić porządniej; – na ćwiczeniach często jest dużo więcej teorii niż praktyki; – bardzo często jest nauka bez żadnego zrozumienia – po 3 latach większość osób mówi że nie umie nic; – program studiów jest bardzo chaotyczny – nie ma żadnego powiązania między różnymi przedmiotami, czy jakiegoś całościowego ujęcia biologii, uczymy się w kółko różnych oderwanych od siebie szczegółów i nie potrafimy ich połączyć [mat-przyr]

Licencjat na MIMie to najgorsze 4 lata mojego życia. Można być zdolnym i pracowitym: napisać matury bardzo wysoko i móc dostać się na niemalże dowolny kierunek w całym kraju, pisać kolokwia/egzaminy/prace domowe kolegom z innych uczelni a MIM i tak jest miejscem, które [doloży]¹⁰ tyle pracy, żeby studenci stracili radość z życia. 1 ECTS tutaj to jak 6 ECTSów na normalnym wydziale. Życie studenckie raczej średnie – ale to dlatego że studenci tego wydziału są w zdecydowanej większości nudni. Kadra w większości uczy raczej słabo, ale "nadrabia" to ogromnymi wymaganiami. Są pojedyncze perełki, ale nie

---

¹⁰ W oryginale słowo, które może być uznane za wulgarne

ma czasu uczyć się na ich zajęcia, bo program jest okropnie przeladowany. [mat-przyr]

Bardzo stara kadra wykładowców i niezwykle niepraktyczne studia. Jeśli zależy komuś na papierku to WDIB jest idealny, jeśli chce się czegoś nauczyć to niech omija ten wydział szerokim łukiem. [społ]

Choć MISMaP jest najlepszą jednostką na UW, jest to ciągle tylko UW. Nie uważam tych studiów za dobre, w wielu miejscach widać jak bardzo nieprzemyślane są. Studia na WCh [Wydziale Chemii] są w większości przypadków tragiczne, zarówno w kwestii poziomu prowadzenia zajęć, jak i wymagań czy przygotowania. Absolutnie nie poleciłbym tych studiów jakiegokolwiek osobie mającej perspektywę na wyjazd za granicę. [mat-przyr]

Pojawiło się też kilka wypowiedzi odnoszących się do **niewłaściwych relacji międzyludzkich** panujących na wydziale. Były one bardzo nieliczne, jednak sądzimy, że warto zwrócić uwagę na nie, gdyż wskazują na sytuacje wyjątkowe na uczelni, która generalnie jest oceniana jako przyjazna osobom studiującym.

Studiuję filologię rosyjską, powtarzam III rok, nie napisałam licencjatu. Na uczelni jest bardzo dużo wykładowców jeszcze z czasów komunistycznych, stosunki są b. opresyjne. W zeszłym roku 10 z 30 osób nie zdało gramatyki konfrontatywnej. 14 osób powtarza rok. Zgłaszane problemy są ignorowane, podobnie jak ankiety studentów. Kierowniczka studiów głównie dba o interesy znajomych z kadry nie o studentów. Za słowa krytyki lub szczerzej rozmowy z kadra studenta spotykają nagle niemiłe konsekwencje. (...) Na magisterskich studiach jest tylko kilka osób. Z roku 3 osoby po licencjacie poszły na mgr. Moim zdaniem ten kierunek nie powinien dalej funkcjonować ze względu na niski poziom nauczania i opresyjne stosunki. [hum]

Wysokie wymagania mimo niskiego poziomu dydaktycznego wraz z dużym nakładem pracy i atmosferą podejrzliwości ze strony kadry akademickiej kończą się problemami psychicznymi studentów. [mat-przyr]

Być może obraz wydziału jaki mam w swojej głowie byłby inny na innym kierunku, jednak absolutnie nie poleciłabym nikomu pójścia na mój kierunek. Po trzech latach dowiedziałam się bardzo niewiele (znacznie więcej w tej tematyce

dowiedziałam się na kursach i z doświadczenia). Po ukończeniu studiów nie mam żadnej możliwości i przygotowania do pracy w zawodach związanych z kierunkiem. W trakcie studiów zmagaliśmy się z bardzo niskim poziomem szacunku do studenta i prawie zerową organizacją. Trzy lata spędzone na tych studiach przyniosły mi jedynie niepotrzebne zdenerwowanie i stracony czas, który mogłabym poświęcić na kursy, które pozwoliłyby mi na pracę w zawodzie. [społ]

Z zestawienia wypowiedzi różnych osób studiujących wynika, że na Uniwersytecie istnieje rodzaj napięcia między oczekiwaniami, że wykształcenie uniwersyteckie przygotowuje do wykonywania konkretnego zawodu lub przynajmniej wyposaży w umiejętności potrzebne do zdobycia „dobrej” pracy a potrzebą wszechstronnego rozwoju intelektualnego, posiadania szerokich horyzontów i przygotowania do prowadzenia badań naukowych. Napięcie to występuje w różnym stopniu w różnych jednostkach i na różnych kierunkach studiów – niektóre są bardziej „praktyczne” (i w większym stopniu przygotowują do jakiegoś zawodu, np. tłumacza), inne – bardziej teoretyczne i bardziej zorientowane na kształcenie naukowców. Niektórzy studenci i studentki dostrzegają to i próbują ewentualne deficyty umiejętności praktycznych uzupełnić we własnym zakresie, inni dowiadują się o tych brakach dopiero w konfrontacji z rynkiem pracy i wówczas mają pretensję do Uczelni o to, że nie wyposażyła ich w takie umiejętności.

10. Wybór studiów

Wydaje się, że obecny system edukacyjny w Polsce dość wcześnie skłania osoby uczące się do wyboru kierunku, w którym będzie przebiegać ich edukacja. Naturalnie, krystalizowanie się zainteresowań to sprawa indywidualna, i czas, w którym to następuje może być bardzo zróżnicowany. Są jednak momenty, w których kształcący się młody człowiek jest zmuszony do dokonania jakiegoś wyboru. Są to: 1) wybór rodzaju i profilu kształcenia ponadpodstawowego oraz 2) wybór studiów – jeśli osoba decyduje się na zdobywanie wyższego wykształcenia. W tym ostatnim przypadku pojawia się jeszcze konieczność wyboru studiów II stopnia lub podjęcie decyzji o zakończeniu kształcenia na I stopniu, i wejściu na rynek pracy.

Poszukując odpowiedzi na pytanie o czynniki wpływające na wybór studiów, prosiliśmy osoby uczestniczące w wywiadach o przypomnienie sobie, jak w ich przypadku zapadała decyzja o wyborze kierunku tych studiów, na których byli w momencie badania. Jako ważny kontekst tego wyboru pojawiała się też czasem sprawa wyboru szkoły średniej, profilu klasy i wskazania przedmiotów maturalnych.

Warto przy tym podkreślić, że osoby rozpoczynające studia, dość często dokonują korekt decyzji podjętych bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej. Zwrócili na to uwagę m.in. badacze z Ośrodka Przetwarzania Informacji (OPI), którzy na podstawie analizy rejestru POL-on stwierdzili, że w latach 2012-2022 ponad 1,3 mln toków studiów zakończyło się skreśleniem z listy studentów, co stanowiło 40% „wszystkich podjętych epizodów studiowania”¹¹. O zmianach kierunków studiów i uczelni opowiadali również nasi rozmówcy.

Wspomniane „zakończenie epizodu studiowania” przed uzyskaniem dyplomu na ogół jest właśnie korektą (zmianą kierunku studiów i/lub uczelni), a nie całkowitą rezygnacją ze studiów – to także znalazło odzwierciedlenie w cytowanych wynikach badań przeprowadzonych przez OPI¹². Tego rodzaju korekty są również udziałem osób studiujących na Uniwersytecie Warszawskim, o czym dowiadaliśmy się od uczestników i uczestniczek omawianego tu badania jakościowego.

---

¹¹ <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/5947-kto-i-dlaczego-porzucza-studia> – dostęp 27.02.2023. Na cytowane badanie składały się nie tylko analizy danych rejestrowych, ale także wywiady z osobami, które miały za sobą doświadczenie przerwania lub porzucenia studiów (tzw. *dropout*).

¹² Dr inż. Jarosław Protasiewicz, dyrektor Ośrodka Przetwarzania Informacji – Państwowego Instytutu Badawczego (OPI PIB) powiedział: *Co warto podkreślić, decyzja o rezygnacji ze studiów w wielu przypadkach nie jest decyzją ostateczną – znaczna część studentów, którzy doświadczyli dropoutu, finalnie zdobywa wyższe wykształcenie bądź decyduje się na kształcenie na kursach zawodowych.* (tamże, dostęp 27.02.2023)

Jestem na trzecim roku socjologii. Wcześniej byłam na pierwszym roku amerykańistyki i udało mi się przenieść międzywydziałowo na drugi rok socjologii, żeby nie tracić jakby roku. Jestem na pewno zadowolona z tej zmiany. Tak sobie mówię, że "oszczędziłam" sobie rok, bo udało mi się przepisać dużo przedmiotów, bo amerykańistyka to jest taka socjologia tylko Ameryki, więc to jakoś działało podobnie. Uczęszczam sobie jeszcze na kurs z grafiki komputerowej, hobbistycznie, ale mam nadzieję, że przyszłościowo, bo zainteresowało mnie to w tamtym roku no i w tym roku będę już niedługo kończyć ten kurs, więc to są moje rzeczy, które robię naukowo. [FGI-społ-lic]

Zdarza się również tak, że studia pierwszego stopnia na kierunku, który nie był pierwszą preferencją, traktowane są jako wsparcie w zdobyciu wiedzy potrzebnej do tego, by poprawić maturę i dostać się na ten wymarzony kierunek. Osoba uczestnicząca w badaniu studiująca na Wydziale Biologii wspominała, że wydział ten konkuruje z Warszawskim Uniwersytetem Medycznym. Inni rozmówcy wspominali również m.in. o tym, że znają osoby studiujące na Wydziale Fizyki, których głównym celem jest poprawienie matury z matematyki, żeby zaważyć o Jednoczesne Studia Informatyczno-Matematyczne, na które trzeba mieć blisko 100% punktów z rozszerzonej matury z tego przedmiotu.

Dosyć powszechne jest, że jak ktoś idzie na biologię tylko na pierwszy rok i potem poprawia maturę z biologii i idzie na WUM na przykład, bo też parę takich osób znam. [IND-przyr-lic]

10.1. Wybór kierunku – ważne czynniki i momenty zwrotne

Jak już wspominaliśmy, odpowiedzi na pytania otwarte zadawane w ankiecie skierowanej do studentów i studentek ostatniego roku studiów licencyjnych na UW wskazywały na napięcie między oczekiwaniami, że wykształcenie uniwersyteckie przygotowuje do wykonywania konkretnego zawodu a dążeniem do wszechstronnego rozwoju intelektualnego, poszerzania horyzontów, czy chęcią przeżycia „przygody intelektualnej” na studiach. Przekładało się to na zróżnicowane oczekiwania kierowane pod adresem uczelni – i mniejszą lub większą satysfakcję ze stopnia spełnienia tych oczekiwań.

Wywiady grupowe i indywidualne nie tylko potwierdziły istnienie tego dylematu, ale także pokazały, że problem ze zdefiniowaniem w takich kategoriach oczekiwań od

wykształcenia uniwersyteckiego może dotyczyć jednej osoby, która z jednej strony chciałaby realizować swoje pasje i poszerzać horyzonty, ale z drugiej – myśli o tym, żeby wykonywać zawód związany z tymi pasjami i zdobyć wiedzę, umiejętności, a czasem również formalne uprawnienia, które to umożliwiają.

Częściej jednak takie lub inne oczekiwania przypisywane były do kierunków studiów – jedne mają wizerunek studiów bardziej praktycznych, czyli przygotowujących do konkretnej roli zawodowej, a inne są raczej postrzegane jako poszerzające horyzonty, rozwijające intelektualnie i nie oczekuje się od nich ściśle określonego przygotowania zawodowego.

Tak, dokładnie, niedawno mój kolega, który studiuje kulturoznawstwo właśnie powiedział zdanie, które bardzo mi się spodobało: "Każdy pyta, co ja będę po tych studiach robił, co ja po tym kulturoznawstwie będę robił?", Ale dla niego studiowanie nie jest tak w 100% po to, żeby zdobywać to wykształcenie do jakiegoś zawodu, ale żeby nauczyć się myśleć w inny sposób niż było nam to narzucane w liceum, więc jakby uważam, że tą rolę spełnia socjologia tutaj, bo naprawdę otwiera na różne problemy, które istnieją, można się w nie zagłębić i w ogóle. [FGI-społ-lic]

Na pewno biotechnologia jest rzeczą, która jest bardziej nastawiona na pracę w przemyśle, to tak jak widzę to chętnych na pracę naukową jest niewiele. Dużo osób, które idą na biotechnologię z tego, co widzę, właśnie mam takie wrażenie, że (...) na biologii większy procent osób niż na biotechnologii to są właśnie pasjonaci, a na biotechnologii jest trochę osób, które chcą dobrze zarabiać po prostu. [IND-przyr-lic]

Prowadzone w ramach niniejszego badania wywiady pokazały, że w pewnym sensie „modelowym” kierunkiem studiów o charakterze praktycznym, po którym dobrze znana jest ścieżka zawodowa, jest medycyna. Jedna z rozmówczyń użyła takiego argumentu do objaśnienia, dlaczego jeszcze nie ma sprecyzowanych planów zawodowych i trochę po omacku poszukuje różnych możliwości zatrudnienia: *ja nie mam żadnych konkretnych planów, nie studiuje medycyny, nie mam planów, że później będę chirurgiem i że mam to i to, tylko tak po prostu muszę zacząć próbować. (FGI-społ-lic)*

Biorąc pod uwagę informacje zebrane w trakcie wywiadów można stwierdzić, że następujące czynniki miały znaczenie w podejmowaniu decyzji o wyborze kierunku studiów przez osoby studiujące na Uniwersytecie Warszawskim:

1. **Dążenie do samorealizacji, zdobycia wiedzy i poszerzenia horyzontów.** Pytania, które stawiały sobie osoby poszukujące kierunku studiów bardzo często skupiały się na tej grupie zagadnień. Były to pytania w rodzaju: w czym jestem dobry/dobra? jakie studia pozwolą mi na realizowanie mojego potencjału? jakie studia pomogą mi zrozumieć... i tu wskazywano różne zjawiska lub procesy szczególnie interesujące dla osoby badanej.
2. **Chęć zdobycia zawodu, uzyskania umiejętności przydatnych na rynku pracy.** Osoby badane miały potrzebę rozwoju zawodowego, kształtowania swojej przyszłej kariery w oparciu o to, co studiują – choć w przypadku wielu rozmówców nie było to oczekiwanie o bardzo wysokim priorytecie. Niektórzy badani zdawali sobie sprawę, że w przypadku wielu ról zawodowych posiadanie wyższego wykształcenia jest formalnym wymogiem dającym dostęp do tych ról. Ważne jest też to, że zwracanie uwagi na zdobywanie kwalifikacji zawodowych nie musiało wykluczać się z dążeniem do samorealizacji. Osoby studiujące na I stopniu miały też często świadomość, że podjęcie studiów II stopnia podniesie ich szanse na uzyskanie wyższych zarobków niż te, na które można liczyć po studiach I stopnia. Wspominali o tym przede wszystkim studenci i studentki kierunków przyrodniczych mówiąc, że „nie opłaca się” przerywać studiowania po I stopniu.
3. **Dążenie do budowania sieci społecznych.** Na jednym kierunku studiów gromadzą się osoby o podobnych zainteresowaniach, przynajmniej w odniesieniu do tematyki studiów. Nasi rozmówcy zdawali sobie sprawę z tego, że wejście na rynek pracy często bywa łatwiejsze, jeśli ma się odpowiednie znajomości. Są też takie role zawodowe, które wręcz opierają się na tworzeniu szerokich sieci społecznych – np. w branży marketingowej, w instytucjach kultury itp.
4. **„Kupowanie czasu” – potrzeba zdobycia informacji o rynku edukacyjnym i rynku pracy.** Dla części uczestników i uczestniczek badania podjęcie studiów pierwszego stopnia było czymś w rodzaju odwleczenia momentu wyjścia w „świat dorosły” i daniem sobie czasu na zorientowanie się we własnych zainteresowaniach i talentach oraz w tym, co oferuje rynek edukacyjny i rynek pracy. Osoby, które mają szerokie zainteresowania i chciałyby robić w przyszłości bardzo różne rzeczy

potrzebują możliwości „przetestowania” różnych ścieżek i przekonania się, która z nich jest potencjalnie najbardziej satysfakcjonująca.

5. **Presja rodziny.** Ten czynnik nie pojawiał się często w wypowiedziach uczestniczek i uczestników badania i bardzo rzadko był wskazywany spontanicznie. Wydaje się jednak, że w stosunkowo wielu rodzinach oczekuje się od dzieci, że skończą studia wyższe. Nie zawsze te oczekiwania są komunikowane w sposób jednoznaczny i kategoriyczny. Paradoksalnie, częściej o takich oczekiwaniach lub wręcz naciskach mówiły osoby, których rodzice nie mieli dyplomów uniwersyteckich niż pochodzący z rodzin, w których co najmniej jedno z rodziców miało ukończone studia.

Jeśli chodzi o momenty zwrotne ważne dla przebiegu ścieżki kształcenia, można wskazać dwa, o których opowiadały osoby uczestniczące w badaniu. Pierwszy to moment wyboru przedmiotów maturalnych i ich zakresu (podstawowego lub rozszerzonego) i drugi – decyzja o wyborze uczelni i kierunku studiów. Warto zdawać sobie sprawę, że decyzja dotycząca wyboru studiów zazwyczaj nie jest podejmowana w jednym momencie i ma kilka etapów. Pierwszy to rejestracja na wybrany kierunek lub kierunki studiów, później – w przypadku zakwalifikowania się na kilka kierunków – należy jeszcze zdecydować, gdzie ostatecznie rozpocząć kształcenie. Kolejnym momentem decyzyjnym jest wybranie studiów II stopnia. Tu również można rejestrować się na kilka kierunków i później decydować, który z nich wybrać.

Wybór studiów to moment wywołujący napięcie i wiążący się z emocjami, równocześnie jednak świadomość, że zawsze można te studia zmienić i że to nie jest kłopotliwe ani piętnujące – pozwala te emocje nieco ostudzić.

(...) w liceum miałam taki bardzo duży lęk, bo nie wiedziałam, co chce robić i nie miałam żadnego konkretnego planu i tak też nic mnie nie przekonywało i trochę się tego obawiałam, więc przyszła mi od razu taka myśl, że może zrobię sobie rok przerwy, bo też nie czułam się gotowa, żeby iść na studia, bo też nie miałam też żadnego kierunku, który mnie tak strasznie ciekawił. (FGI-społ-lic)

Ja w ogóle zaczęłam, no składałam papiery na różne kierunki, już nie pamiętam dokładnie, ale składałam też na Politechnikę i w ogóle zaczęłam na początku dwa kierunki równoległe tylko nie mogłam się zdecydować – właśnie ten i jeszcze na Politechnice Inżynierię i Analizę Danych. Chodziłam trochę i tam, i tam, ale dosyć szybko no po niecałym miesiącu zdecydowałam się na UW (IND-przyr-lic).

10.2. Studia II stopnia – czynniki decydujące o wyborze

Wywiady przeprowadzone zarówno z osobami studiującymi na studiach licencjackich, jak i na magisterskich wskazują z jednej strony na dość silnie ugruntowane przekonanie, że „pełne” wykształcenie wyższe, to uzyskanie dyplomu magistra, a z drugiej – na zadowolenie z tego, że studia są dwustopniowe i pozwalają na zmiany kierunków i dzięki temu poszerzanie zakresu zdobywanej wiedzy. Czasem potrzeba ukończenia studiów magisterskich była uzasadniana formalnymi wymaganiami związanymi z wykonywaniem zawodu (np. fizyka medycznego), a czasem – oczekiwaną wysokością wynagrodzenia po studiach.

To bardzo mi wrył się w głowę cytat z zajęć profesorem, że "Nie ma dużych różnic w płacach pomiędzy licencjatem, a wykształceniem średnim", więc jakby zakończenie studiów po licencjacie to równie dobrze mogło się tego nie robić. Magisterka ma już sens, licencjat sam w sobie już nie. (FGI-społ-mgr)

Widzę też, że niektórzy jak zaczynają pracować zawodowo to kończą studia [magisterskie], ale tak, żeby zaliczyć, żeby mieć ten dokument, a jeżeli chodzi o wiedzę i umiejętności, jakie z tego się wyciąga no tak nie jest to jakieś istotne, bo się uczą w pracy (IND-przyr-lic).

A jak myślałam o tym roku przerwy to wiedziałam, że wrócę na magisterkę właśnie ze względu na rynek pracy i na to, jakie są różnice w płacach. I jak rozmawiam z osobami, które są na studiach magisterskich to są mniej więcej te same motywacje do studiowania. Ciekawe czy to się bierze z tego, że faktycznie w magisterce jest jakiś ogromny przyrost umiejętności czy to jest kwestia optyki społecznej. (FGI-społ-mgr)

Warto jednak pamiętać, że osoby studiujące zapytane o motywy podjęcia studiów II stopnia najczęściej – zarówno w wywiadach, jak i w badaniach ankietowych – odwołują się głównie do zainteresowania tematyką studiów, czasem rozumianą bardzo wąsko (*interesowała mnie fizyka atmosfery*), a czasem szerzej (*żeby zrozumieć państwo to musisz poznać państwo bardziej społecznie, żeby zrozumieć te formalne rzeczy jak instytucje, bo prawo nie działa, działa coś innego (...) no i trochę nie wiem, czy jest coś lepszego niż socjologia, żeby to zrozumieć*). Jako ważny czynnik pojawiała się jednak także kwestia przyszłej pracy, pozycji zawodowej i dalszego rozwoju.

Tak, bo ogólnie to zdecydowałam tak w zupełności troszkę przed obronieniem licencjatu. Tak to jeszcze miałam takie wątpliwości czy ja w ogóle chcę studiować, czy może chcę robić coś innego, ale przez to, że dostałam się na praktyki w [nazwa instytucji] i robiłam to, co teraz dalej się uczę, czyli dalej ta analiza sygnałów i badania, to ta część badawcza tak mnie zainteresowała, że stwierdziłam – nie. Muszę iść na magisterkę i muszę zrobić z tego doktorat, bo to jest tak fajne i tak mi się to podoba ... (IND-przyr-mgr).

Zestawienie informacji zebranych w badaniach jakościowych wskazuje, że spośród czynników wskazanych w poprzednim podrozdziale, chęć zdobycia umiejętności przydatnych na rynku pracy oraz potrzeba rozwoju i poszerzania swoich kompetencji okazały się szczególnie ważne przy wyborze studiów II stopnia. Warto jednak zauważyć, że w przypadku studiów przyrodniczych (np. związanych z fizyką, biologią, geologią) dążenie do podnoszenia kompetencji oznaczało na ogół kontynuowanie kształcenia na studiach II stopnia na tym samym albo podobnym kierunku na Uniwersytecie Warszawskim, natomiast w przypadku osób studiujących kierunki społeczne lub humanistyczne podobna motywacja (chęć rozwoju kompetencji) skłaniała je do zmiany kierunku i poznania nowych obszarów nauk społecznych.

Po studiach licencjackich miałem świadomość, że nie jestem zainteresowany kontynuowaniem socjologii. Nie, dlatego, że mi się nie podobało tylko, dlatego, że traktowałem socjologię, jako podstawę dobrą do tego, żeby jeszcze w jakimś innym obszarze rozwijać swoją wiedzę, a też wydawało mi się, że o to chodziło w podzieleniu studiów na dwa stopnie, żeby jakby iść dalej (FGI-społ-mgr).

W odniesieniu do niektórych studiów II stopnia panuje wśród studentów przekonanie, że na pewnych kierunkach dostosowanie programu do studiów dwustopniowych stanowiło poważne wyzwanie, z którym do dziś sobie nie do końca poradzono.

Ale na przykład mam zajęcia z Baz Danych, mam ewaluacje jakościowe i „data” i ten przedmiot chce nauczyć interakcji, jednocześnie też chcą nam dać pierwiastki R. Rozumiem, że nie ma koordynacji między wykładowcami i nie rozumieją, czego uczą nawzajem, ale to jest ten sam kierunek. Potrzeba jakiejś osoby, która to wszystko ogarnie. Rozumiem, że to jest młody kierunek i chyba to jest do naprawienia, ale to niefajnie. (FGI-społ-mgr).

Drugi problem, który teraz widzę na moich studiach magisterskich, nie wiem, czy on występuje na innych kierunkach, to jakieś takie założenie, że przychodzą osoby z tego samego kierunku z licencjatu i teraz mam zajęcia z prawa i kiedy stykam się z takim podejściem wykładowców. To nie jest chyba zła wola tylko nieświadomość po prostu, że duża część grupy nie miała wcześniej związku z prawem ani z prawem międzynarodowym. (FGI-spol-mgr)

Innym problemem studiów II stopnia jest to, że bywają w znacznej mierze powtórzeniem studiów I stopnia, więc po prostu nie warto ich podejmować, jeśli ktoś na tym samym kierunku ukończył studia licencjackie. Z drugiej strony można takie powtórzenia potraktować jako zaletę z punktu widzenia osób zamierzających zmienić kierunek między etapami kształcenia. W trakcie jednego z wywiadów grupowych uczestnicy próbowali zaprojektować taką organizację studiów, która pogodziłaby interesy osób kontynuujących kształcenie po licencjacie i tych, którzy ukończyli zupełnie inne studia I stopnia i chcą poznać nową dziedzinę wiedzy na studiach II stopnia. Szybko okazało się, że nie jest to łatwe zadanie.

I nie wiadomo, czy rozwiązaniem jest podział na dwie grupy i robienie oddzielnego przedmiotu w większym wymiarze godzin dla tych, którzy tego nie mieli i po prostu muszą się liczyć z tym, ale przy rekrutacji otrzymują taką informację, że będą mieli plan uzupełniony o jakieś dodatkowe godziny, żeby to nadrobić. (FGI-spol-mgr)

10.3. Końcowe uwagi metodologiczne

Wnioski, które można wyciągnąć z badań bardzo silnie zależą od informatorów, którzy w tych badaniach uczestniczą. W sposób szczególny dotyczy to badań jakościowych, w których z konieczności badana jest niewielka liczba osób. Warto zatem zdać sobie sprawę z pewnych ograniczeń przedstawionych tu wniosków wypływających z charakteru osób zgadzających się na udział w badaniach jakościowych. Udział w takich badaniach wymaga zainwestowania znacznej ilości czasu i nie przynosi uczestnikom i uczestniczkom bezpośrednich korzyści – być może poza satysfakcją z przyczyniania się do rozwoju Uniwersytetu.

W przeprowadzonych wywiadach zupełnie nie pojawiły się problemy materialno-bytowe, konieczność zarabiania na życie lub poświęcania czasu na opiekę nad starszymi rodzicami, czy też rodzeństwem albo (własnymi) dziećmi. Niektórzy z badanych wręcz

stwierdzali, że dzięki korzystnej sytuacji w domu nie muszą pracować i mogą całkowicie skupić się na studiowaniu i samorozwoju. Część z tych osób mimo wszystko podejmowała jakąś pracę, ale była ona bardziej ukierunkowana na wspomniany samorozwój niż na zdobycie środków utrzymania. Doświadczenie badawcze podpowiada, że osoby mające problemy finansowe niezwykle rzadko zgadzają się na udział w badaniach jakościowych, wymagających skonfrontowania się z innymi, choćby tylko z osobą przeprowadzającą wywiad. Oznacza to, że głos takich osób zasadniczo nie był reprezentowany w jakościowej części naszego badania.

Z drugiej strony, z badania ankietowego wynika, że wśród osób studiujących na ostatnim roku studiów I stopnia na UW było jedynie niecałe 10% osób doświadczających problemów finansowych (oceniających swoją sytuację finansową jako „złą” lub „raczej złą”), co oznacza, że nie jest to problem powszechny – jednak takie osoby są i należy pamiętać o ich potrzebach.

Podobną uwagę można sformułować w odniesieniu do osób doświadczających wszelkiego rodzaju problemów ze zdrowiem psychicznym. Zagadnienia dotyczące zdrowia psychicznego pojawiły się w badaniu ankietowym, jednak w wywiadach indywidualnych i grupowych osoby mające tego rodzaju doświadczenia także się nie pojawiły.

Te ograniczenia badania jakościowego zostały częściowo złagodzone dzięki pytaniom otwartym w ankiecie, która była przeprowadzana online i pozwalała na komfortowy udział osób niechętnie wypowiadających się w obecności innych.